

Π*ΑΡΟΥ*ΣΙΑ

Μηνιαία έκδοση του συλλόγου
ένωση φοιτητῶν σπουδαστῶν Ν.Σερρῶν

στο διπλό αυτό τεύχος:

- **ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ**
(ή πληγή τῶν φροντιστηρίων)
- **ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
- **ΙΑΤΡΙΚΗ - ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ**
(τά τελευταία μέρη τῶν δύο ἐρευνῶν)

ΕΠΙΣΗΣ

Ἐπιλογή ἀπό τις
συμμετοχές στο
λογοτεχνικό διαγωνισμό

6-7

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Μηνιαία έκδοση του συλλόγου
«Ένωση Φοιτητών - Σπουδαστών Ν
Σερρών»

Διευθύνεται από συντακτική
έπιτροπή

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ
ΕΤΟΣ Α. ΤΕΥΧΗ 6-7

τιμή διπλού τεύχους δρχ. 14

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο
εκδότης

ΣΤΕΛΙΟΣ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ

Ραβινέ 1 Σέρρες

Τυπογραφείον
ΑΦΟΙ ΛΑΤΙΝΤΖΗ

Βασ. Σοφίας 38 τηλ. 221.529
Θεσσαλονίκη

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Τράπεζες-όργανισμοί	
Δ. Ύπηρεσίες	δρχ. 300
Ίδιώτες	» 150
Φοιτητές-Σπουδαστές	
Μαθητές	» 75
Μέλη του Συλλόγου	» 50

Τις συνεργασίες σας ή τὰ γράμ-
ματά σας μπορείτε νὰ τις στείλετε:
Περιοδικό «Παρουσία»—Ένωση
Φοιτητών - Σπουδαστών Ν. Σερρών
Φρ. Ρουσβελτ 1 - Σέρρες

Τὰ ἐνυπόγραφα ἄρθρα δὲν ση-
μαίνει ὅτι ἀπαραίτητα ἐκφράζουν
καὶ τὶς ἀπόψεις τῆς συντακτικῆς ἐ-
πιτροπῆς τῆς «Παρουσίας».

Χειρόγραφα πού στέλλονται εἴ-
τε δημοσιευθοῦν, εἴτε ὄχι δὲν ἐπι-
στρέφονται.

Ἐμβάσματα - ἐπιταγές:

«Ένωση Φοιτ.-Σπουδαστῶν Ν. Σερ-
ρῶν» Ἐθνικὴ Τράπεζα Ἑλλάδος
Ὑποκατάστημα Σερρῶν
ἀριθμὸς λογαριασμοῦς 470040-6

ΑΠΟ
ΜΗΝΑ 3 4
ΣΕ ΜΗΝΑ

Αἴσια μπήκε ἡ «ΠΑΡΟΥΣΙΑ»
στὸ δεύτερο ἐξάμηνο τῆς... παρου-
σίας της. Κι ἂν δεχθοῦμε πὼς οἱ
ἐπέτειοι βοηθοῦν στὸν ἀπολογισμὸ
καὶ στὴν ἐπισήμανση λαθῶν γιὰ τὴν
μελλοντικὴ τους ἀποφυγή, ἄς προ-
σπαθήσουμε ὅλοι μας, συντακτικὴ
ἐπιτροπὴ καὶ ἀναγνώστες, νὰ βοη-
θήσουμε στὴν καλύτερευσή της.

Ἐνα μεγάλο ποσοστὸ ἀπὸ τὴ
δουλειὰ αὐτὴ πέφτει στοὺς ὤμους
τῆς διοίκησης τῆς «Ένωσης Φοι-
τητῶν-Σπουδαστῶν Ν. Σερρῶν» πού
βγήκε ἀπὸ τὶς ἀρχαιρεσίες τῆς 31ης
Αὐγούστου. Ἴσως χρειασθῆ νὰ ἐπα-
νεξετάση καὶ νὰ μεταβάλλη στόχους
καὶ μέσα τοῦ Περιοδικοῦ.

... Μὲ τὸ διπλὸ αὐτὸ τεῦχος τῶν
διακοπῶν τοῦ καλοκαιριοῦ συνεχί-
ζουμε τὸ ἀφιέρωμα γιὰ τὴν «Ἑλ-
ληνικὴ Παιδεία» μὲ δύο ἐργασίες
συναδέλφων σχετικὰ μὲ τὴν Ἀνώ-
τατὴ ἐκπαίδευση πού τὸ θεσμὸ τῶν
φροντιστηρίων.

Ἀπὸ τὸ ἐπόμενο τεῦχος (Ὀκ-
τωβρίου) ἡ ΠΑΡΟΥΣΙΑ θὰ ζα-
νακυκλοφορῆ κάθε μῆνα.

ἡ σύνταξη

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Τὴν Πέμπτη 24 Ἰουλίου, μὲ εὐκαιρία τὸ συμπλήρωμα ἐνὸς χρόνου ἀπὸ τὴν πτώση τῆς δικτατορίας, μὲ πρωτοβουλία τῆς Ε.Φ.Σ.Ν.Σ., πραγματοποιήθηκε ἐκδήλωση στὸν Κιν/φο «Κρόνιο» σὲ συνεργασία μὲ τὶς νεολαίες τῶν κομμάτων. Πρὶν ἀπ' τὴν ἐκδήλωση κυκλοφόρησε κοινὴ ἀνακρίνωση γιὰ τὴν σημασία τῆς ἐπετείου ὑπογραμμμένη ἀπὸ τὴν "Ἐνωση Φοιτητῶν - Σπουδαστῶν Ν. Σερρῶν, τὴν Νεολαία τῆς Ν. Δημοκρατίας, τὴν νεολαία τῆς "Ἐνωσης Κέντρου - Νέες Δυνάμεις, τὴν Π.Ο.Ν. Ρήγας Φεραῖος καὶ τὴν Κομμουνιστικῆς νεολαίας Ἑλλάδας. Στὴν διάρκεια τῆς ἐκδήλωσης ἀπηύθυναν χαιρετισμὸ ἐκπρόσωποι τῶν νεολαῶν "Ἐνωσης Κέντρου - Νέες Δυνάμεις, Π.Α. Σ.Ο.Κ., Ρήγας Φεραῖος καὶ Κ.Ν.Ε., ἐνῶ ἀπὸ μέρους τοῦ συλλόγου μίλησε τὸ μέλος τοῦ Δ.Σ. Μιχάλης Σωτηρίου. Στὴν συγκέντρωση παραβρέθηκε καὶ χαιρέτησε ὁ δήμαρχος Σερρῶν κ. Ἀνδρέου.

■ Ψήφισμα διαμαρτυρίας γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἄρειου Πάγου νὰ χαρακτηρίσῃ «στιγμαῖο» τὸ ἀδίκημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας ἐξέδωσε τὸ Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Σ.Ν.Σ. ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς ἐφημερίδες τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν Σερρῶν. Ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡ "Ἐνωση Φοιτητῶν - Σπουδαστῶν Ν. Σερρῶν, ἐκφράζει τὴν ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησή της γιὰ τὴν πρόσφατη ἀπόφαση τοῦ Ἄρειου Πάγου γιὰ τοὺς «104 τῆς χούντας». Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἄρειου Πάγου ποὺ χαρακτηρίζει «στιγμαῖο» τὸ ἐγκλημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας δημιουργεῖ τεράστιο, νομικὸ, πολιτικὸ, κοινωνικὸ καὶ ἐθνικὸ θέμα καὶ ἀφήνει ἀνεκπλήρωτο τὸ αἶτημα τῆς λαϊκῆς ἐπιταγῆς γιὰ τιμωρία τῶν ἐνόχων.

Οἱ «104» ἀπαλασσόμενοι ὑπῆρξαν μέλη παρατεταμένων κυβερνήσεων βίας.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἄρειου Πάγου σημαίνει ὅτι τὸ ἀδίκημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας διαπράχθηκε τὸ βράδυ τῆς 21/4/67 καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ μαῦροι συνταγματάρχες κατέλαβαν τὴν ἐξουσία. Ὅτι ὅμως ἀκολούθησε στὰ ἐπὶ ἐπόμενα χρόνια δὲν ἀποτελεῖ ἀδίκημα γιὰ τὸν Ἄρειο Πάγο.

Καὶ συνεπῶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀσπόνδυλα ἀνθρωπάκια ποὺ ἔτρεξαν νὰ πλαισιώσουν τοὺς πραξικοματίες, ποὺ συνέπραξαν μαζί τους στὴ συνεχιζομένη κατάλυση τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ, ποὺ ὑπέγραψαν αἰσχρῆς πράξεις σὲ βάρος τῶν Ἑλλήνων Πολιτῶν, ποὺ ἔστειλαν πατριῶτες στὴν κόλαση τῆς ΕΣΑ καὶ στὰ κάτεργα τῆς Γυάρου τοὺς δίνεται συγχωροχάρτι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ στὴν ἀπόφαση αὐτὴ γιὰ τοὺς «104» συμμετεῖχαν δικαστὲς ποὺ

στά έπτά χρόνια τής δικτατορίας ήταν αυτοί που στην ολομέλεια του 'Ανωτάτου Δικαστηρίου είχαν εγκρίνει τον Αύγουστο του 1974 το Παπαδοπουλικό δημοψήφισμα αυτοί που δίκαιζαν «με έλευθερά συνείδηση» τους πατριώτες Έλληνες. Με άθικτο λοιπόν το χουντικό μηχανισμό στο 'Ανώτατο Δικαστήριο είναι αδύνατο να γίνει κάθαρση, το καθολικό αυτό αίτημα του λαού.

Οί φοιτητές, ή νεολαία και γενικά όλος ο λαός δεν θα μείνει άτάραχος. 'Η κυβέρνηση υπεύθυνη γι' αυτή την κατάληξη, οφείλει να αναλάβη τις ευθύνες και να προχωρήση στις αναγκαίες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που θα οδηγήσουν όλους τους ενόχους στο έδωλιο.

■ — Πλουσιότερη κατά 40.000 δρχ. έγινε ή «Ένωση Φοιτητών - Σπουδαστών Ν. Σερρών», γεγονός που θα έπιτρέψη να γίνη τή στοιχειώδης επίπλωση του γραφείου της και να προγραμματισθούν με άνεση διάφορες δραστηριότητές της. Πιο συγκεκριμένα. 'Η Ε.Φ.Σ.Ν.Σ. ενισχύθηκε με το ποσό των 30.000 δρχ. από την Διεύθυνση Κρατικών Λαχειών και με το ποσό των 10.000 από τον Δήμο Σερρών. Το Δ.Σ. του συλλόγου εύχαριστεί τους παραπάνω για την ενίσχυση.

■ Καταρτίσθηκε σέ σώμα το νέο διοικητικό συμβούλιο τής Ε.Φ.Σ.Ν.Σ., που εκλέχθηκε στις άρχαιρεσίες τής 31-8-75, ως έξής.

πρόεδρος:	Στέλιος Μπουφίδης
άντιπρόεδρος:	Χρήστος Δημάκης
γ. γραμματέας:	Σάκης Ματάκος
ταμίας:	'Αθανάσιος Σαματζίδης
μέλη:	Χρυσούλα Μπόλαρη
	Σούλα Γαβριηλίδου
	'Αγγελος 'Αμπαλάκης
	Γιάννης Χαλκιάς ('Αθήνα)
	Λάκης Λαζαρίδης (Πάτρα)
	Παναγιώτης Γκαβανόζης (Γιάννινα)
	Νίκος Παπαναστασόπουλος ('Ιταλία)

■ Σχετικά με την απόφαση να δοθή χάρι στους πρωταίτιους τής δικτατορίας ή Γ. Συνέλευση τής Ε.Φ.Σ.Ν.Σ. που έγινε στις 31 Αύγουστου ένεκρινε το παρακάτω ψήφισμα:

«'Η Γενική Συνέλευση Σερραίων φοιτητών - σπουδαστών διερμηνεύοντας τά αισθήματα του σπουδαστικού κόσμου του νομού καταγγέλει την άδικαιολόγητη βιασύνη που επέδειξε ή κυβέρνηση για την μετατροπή τής απόφασης του Ώμελοϋς έφετείου σέ βάρος των πρωταιτίων τής δικτατορίας.

'Η ένέργεια αυτή αναθαρρύνει τους τυράννους και τους προστάτες τους και δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για τις μελλοντικές εξελίξεις του τόπου μας.

'Η Γ. Σ. άπαιτεί να εφαρμοστεί ή απόφαση του Ώμελοϋς έφετείου όχι για λόγους εκδίκησης αλλά για να εξάλειφθούν οι κίνδυνοι φασιστικής ύποτροπής. Καλεί όλους τους φοιτητές - σπουδαστές - μαθητές, τους επιστήμονες, την διάνοηση, την νεολαία, όλο τον δημοκρατικό λαό να παλαίψουν για την εφαρμογή τής απόφασης και την εξάλειψη κάθε φασιστικού κινδύνου.

Σέρρες 31 Αύγουστου 1975»

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΛΚΙΑ

Ἡ Παιδεία στὴ χώρα μας ἔχει ἓνα συγκεκριμένο ρόλο πὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὶς κοινωνικοπολιτικὲς δομὲς πὺ ὑπάρχουν. Ὁ ρόλος τῆς συνίσταται στὴ μετάδοση μιᾶς ἀναχρονιστικῆς ἀπολυτοποιημένης ἰδεολογίας κάποιας ἐποχῆς καὶ στὴ δημιουργία ἀνθρώπων πὺ θὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐξυπηρετήσουν αὐτὴν τὴν ἰδεολογία. Συνεπῶς ὁ ρόλος αὐτὸς καθορίζει τὴ φύση τῆς Παιδείας πὺ παρέχεται καὶ ὁ ὅποῖος εἶναι ἄμεσο ἀποτέλεσμα τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χαρακτῆρα τῆς δομῆς τῆς ἐξουσίας. Συμπερασματικά, ἡ Παιδεία, δὲν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ἀπόλυτα ἀλλὰ σὲ πλήρη συνάρτηση καὶ σχέση μὲ τὰ πολιτικοοικονομικὰ πλαίσια πὺ κινοῦν τὸ μηχανισμό τῆς χώρας. Τὸ γεγονός δὲ τῆς ἀποτελεμάτωσης τῆς Παιδείας, τοῦ ξεπεσμένου ὅσο καὶ ξεπεραμένου χαρακτῆρα τῆς δὲν τὸ ἐμφισβητεῖ οὔτε τὸ κοινωνικὸ κατεστημένο. Συνεπῶς ὑπάρχει ἐπιταχτικὴ ἀνάγκη νὰ ἐντοπιστοῦν τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας, νὰ συνειδητοποιηθοῦν καὶ νὰ ἀναλυθοῦν οἱ αἰτίες πὺ τὰ προκαλοῦν. Μέσα ἀπὸ μιὰ τέτοια διαδικασία ὅμως, θὰ γίνονταν ὀλοφάνερα καθαρὴ, ἡ ἀντιδημοκρατικὴ, ἀναχρονιστικὴ, προγονολατρικὴ καὶ διαστρεβλωμένη γνώση πὺ παρέχεται στὴ νεολαία. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν γίνονταν προσπάθειες γιὰ ἀλλαγές, αὐτὲς περιορίζονταν στὴν ἐπιφάνεια, παίζανε ἀνασταλτικὸ ρόλο στὴ πορεία ἀποσύνθεσης τῆς Παιδείας. "Ὅμως μὲ ἀναβολές δὲν κερδίζουμε τίποτε, ἀπλοῦστατα μεταθέτουμε χρονικὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τὸ ὅποῖο ἐπανερχεται δξύτερο.

Στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς σύντομης ἔρευνας γιὰ τὰ προβλήματα εἰδικὰ τῆς Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀκολουθηθεῖ ἡ πορεία πὺ προαναφέρθηκε ἐξ αἰτίας τῆς στενότητος χώρου καὶ χρόνου καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαιτουμένης βαθιᾶς ἐμπεριστατωμένης διεξοδικῆς ἀνάλυσης. Τούτῃ δῶ ἡ σύντομη παράθεση τῶν προβλημάτων πὺ τίγονται ἀπλᾶ, ἄς ἀποτελέσει ἀφορμὴ γιὰ ἓνα δημιουργικὸ διάλογο καὶ ἔ-

σως ἐρέθισμα γιὰ μιὰ ὑπεύθυνη συλλογικὴ ἀναλυτικὴ ἐξέταση τῆς ὅλης δομῆς τῆς Παιδείας.

Τὰ προβλήματα πὺ ὑπάρχουν στὴν Ἀνώτατὴ Ἐκπαίδευση, σὲ σχέση μὲ τὸ χῶρο καὶ τὸ θεσμικὸ πλαίσιο πὺ τὴν περιβάλλει, μποροῦν νὰ χωριστοῦν σὲ τρεῖς ἐνότητες:

- Α. Ἀκαδημαϊκὲς ἐλευθερίες καὶ κατοχύρωση θεσμῶν
- Β. Περιεχόμενο τῶν σπουδῶν
- Γ. Συνθήκες ζωῆς - σπουδῶν

Α. Πρωταρχικό θεωρείται τὸ θέμα τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ κατοχύρωσης θεσμῶν. Σ' αὐτὸ τὸν τομέα θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξει συνταγματικὴ κατοχύρωση τῆς συνδιοίκησης. Συνδιοίκηση σημαίνει ἰσότιμη συμμετοχὴ ἐκπροσώπων ἀπ' ὅλους τοὺς παράγοντες τῆς Πανεπιστημιακῆς ζωῆς - καθηγητές, ἐπιμελητές, βοηθοί, φοιτητές στὶς διαδικασίες λήψης τῶν ἀποφάσεων. Ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐξαντλεῖται σὲ διοικητικὴ δουλειὰ ἀλλὰ νὰ πραγματοποιεῖται στὴν ὀργάνωση τῶν σπουδῶν, στὰ μαθήματα καὶ στὶς ἀσκήσεις. Ἡ συνδιοίκηση μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σὰ βάση γιὰ νὰ πᾶμε σ' ἓνα σύστημα συλλογικῆς εὐθύνης στὴ διαχείριση καὶ στὸ γενικὸ προγραμματισμό.

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐλεύθερης διακίνησης καὶ ἀντιπαράθεσης τῶν ἰδεῶν, τοῦ ἐλεύθερου δημοκριτικοῦ καὶ κριτικοῦ διαλόγου, οἱ ἴδιες οἱ συνθῆκες τῆς ἐξέλιξης τῆς ζωῆς, ἐπιβάλλουν ἀναπροσαρμογὲς καὶ στὸ περιεχόμενο τῶν σπουδῶν. Στὴ θέση τοῦ ἀναχρονιστικοῦ καὶ ἀντιδημοκριτικοῦ θεσμοῦ τῆς ἔδρας - ἢ ὁποῖα δίνει τὸ δικαίωμα στὸν καθηγητὴ νὰ μονοπωλεῖ τὴν «ἔρευνα» τὴ «γνώση» καὶ τὴν «ἀλήθεια» - χρειάζεται ἓνα συλλογικὸ ὄργανο ὑπεύθυνο γιὰ μιὰ ὀργανικὴ ἐνότητα μαθημάτων. Μὲ τὴν δημιουργία αὐτοῦ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος - ποῦ σὲ κάθε Σχολῆ λόγῳ τῶν ἰδιομορφιῶν θὰ παίρνει διαφορετικὲς ὀργανωτικὲς μορφές - ἔ-

χουμε συλλογικὴ εὐθύνη, ἰσότιμη ἔκφραση, δημοκρατικὲς διαδικασίες κριτικὸ διάλογο καὶ ἀνεξαρτησια σκέψης.

Ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ καθοριστοῦν συνταγματικὰ τὰ ὅρια τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ στὰ Πανεπιστήμια, ἔτσι ὥστε ἡ αὐτονομία τους νὰ κατοχυρωθεῖ καὶ νὰ προασπίζεται. Εἶναι δὲ αὐτονόητο ὅτι θὰ πρέπει νὰ κατοχυρωθεῖ καὶ τὸ Πανεπιστημιακὸ ἄσυλο, παράβαση τοῦ ὁποῖου ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται.

Β. Περνᾶμε στὸ δεύτερο βασικὸ πρόβλημα ποῦ ὑπάρχει στὸ χῶρο τῆς Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης, τὸ πρόβλημα τοῦ περιεχομένου τῶν σπουδῶν σὲ συνάρτηση μὲ τὶς ὀργανικὲς ἐλλείψεις τοῦ Πανεπιστημίου. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅμως σ' αὐτὸ τὸν τομέα θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε τὴν ἀνάγκη νὰ καθιερωθεῖ πιά ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ ἀληθινὴ καὶ μοναδικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Σ' αὐτὸ τὸν τομέα διαπιστώνουμε:

α) Ἐλλειψὴ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ. Πέρα ἀπ' τὶ κενὲς ἔδρες ποῦ ὑπάρχουν διαπιστώνεται καὶ ἔλλειψὴ ἐπιστημονικῆς κατάρτισης καὶ ἐνημέρωσης - ἄμεσο ἀποτέλεσμα τοῦ τρόπου ἐκλογῆς τῶν καθηγητῶν. Ἡ ἐκλογὴ θὰ πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ κοινὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν φοιτητῶν μὲ καθαρὰ ἐπιστημονικὰ κριτήρια καὶ μὲ παράλληλη θεσμοθέτηση ὑποχρέωσης παρακολούθησης σεμιναρίων καὶ δημοσίευσης μελετῶν σὲ ταχτὸ χρονικὸ διάστημα ἔτσι ὥστε

νά υπάρχει διαρκής ἐνημέρωση πάνω στα σύγχρονα κοινωνικοφιλοσοφικά ρεύματα.

β) Τρόπος διδασκαλίας. Το περιεχόμενο τῆς Παιδείας ἔχει ἀπ' τῆ φύση του ἐξελισσόμενο χαραχτήρα, ὁ ὁποῖος δὲν μπορεῖ νά ἀντιμετωπιστεῖ μὲ τῆ στατική «ἀπό καθ' ἑδρας διδασκαλία», τὸ στεῖρο μονόλογο πού μᾶς μεταβάλλει σὲ παθητικούς δέχτες ἀπαρχαιωμένων γνώσεων καὶ ἀνεπαρκεῖς ἐπιστήμονες. Συνεπῶς πρέπει νά υπάρχει διαλογική συζήτηση καὶ κριτική διεργασία τῆς ὕλης πού ἀπ' τὰ πρὶν θὰ καθορίζεται. Πέρα ὅμως ἀπ' τὸν τρόπο διδασκαλίας καὶ τίς ἄταχτες ὥρες παράδοσης τοῦ δίχως συνοχή Πανεπιστημιακοῦ προγράμματος θὰ πρέπει νά διαφοροποιηθεῖ καὶ ὁ θεσμὸς τῶν Φροντιστηρίων ὅπου μὲ τὴν κατάργηση τῶν προσβλητικῶν ὑποχρεωτικῶν παρουσιῶν - στίς ὥρες αὐτές θὰ γίνεται συλλογική δουλειά μὲ σκοπὸ τὴν ἐμπέδωση τῆς ὕλης πού διδαχτήκαμε.

γ) Τρόπος ἐξέτασης. Οἱ τμηματικές ἐξετάσεις καλλιεργοῦν συστηματικά τὴ μνήμη σὲ βᾶρος τῆς κρίσης καὶ τὴν ἀτομική προβολή σὲ βᾶρος τῆς ὑπεύθυνης δημιουργικῆς καὶ συλλογικῆς δουλειᾶς. Θεωροῦνται ἀπαραίτητες οἱ ταχτές χρονικά ἀσκήσεις, ἡ ἐπιτυχία στίς ὁποῖες θὰ ἐξασφαλίζει τὴν μὴ συμμετοχή στίς τμηματικές ἐξετάσεις. Ἐπίσης θὰ πρέπει νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψη καὶ ἡ συμμετοχή τοῦ φοιτητοῦ σὲ ἀνάληψη κοινῶν συλλογικῶν ἐργασιῶν μὲς τὰ φροντιστηριακά πλαίσια .

δ) Συγγράμματα. Τὸ πρόβλημα τῶν Πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων εἶναι ζωτικό γιατί τὸ σύγγραμμα ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς μελέτης τοῦ φοιτητοῦ, παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὰ συγγράμματα πάσχουν ἀπὸ ἀποψη γλώσσας - στρυφνὴ καὶ ξεερὴ καθαρεύουσα καὶ ἀπὸ ἀποψη περιεχομένου - ἀναχρονιστικά καὶ μονόπλευρα. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀνεπάρκειά του μᾶς ἀναγκάζει νά ἀγοράζουμε πρόσθετα βιβλία σὲ τιμὲς ἐξωφρενικές. Πολύτιμος ἐπίσης χρόνος χάνεται ἀπὸ τὴν μὴ ἔγκαιρη διανομὴ τῶν συγγραμμάτων καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἀπαράδεχτο τρόπο διανομῆς δηλ. πρῶτα σ' αὐτοὺς πού ἐξασφάλισαν τὴ χρονιά τὸν Ἰούνιο.

ε) Ξένες Γλώσσες. Οἱ αὐξημένες ἀνάγκες τῆς σύγχρονης ζωῆς ἐπιτάσσουν τὴν προαιρετικὴ καθιέρωση μαθημάτων ξένων γλωσσῶν σ' ὅλες τίς Σχολές. Τὰ Πανεπιστημιακά αὐτὰ μαθήματα θὰ συμπληρῶνουν τίς ἡμιτελεῖς γνώσεις τῶν σχολικῶν μαθημάτων ξένων γλωσσῶν καὶ θὰ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ τίς Φροντιστηριακές ἐπιχειρήσεις.

Γ. Περνάμε τώρα στὸ θέμα τῶν συνθηκῶν διαβίωσης τῶν φοιτητῶν μὲ κύρια χαρακτηριστικά τίς τρομερές ἐλλείψεις καὶ τὴν πρόχειρη ἀντιμετώπιση ἀπὸ μέρους τῶν ὑπεύθυνων. "Ὅλα τὰ παρακάτω ἄμεσα καὶ καθημερινὰ προβλήματα πού ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ τομέα ἔχουν μιὰ οἰκονομικὴ βάση, συνεπῶς γιὰ νά δοθοῦν ἱκανοποιητικές λύσεις χρειάζεται αὐξηση τῶν δαπανῶν γιὰ τὴ

Παιδεία. Μιά περιληπτική έντοπιση των προβλημάτων:

α) Κτιριακές εγκαταστάσεις. Τα κτίρια που υπάρχουν είναι ανεπαρκή και πολλά απ' αυτά απαρχαιωμένα. Χρειάζεται λοιπόν βελτίωση των υπαρχόντων και κατασκευή νέων. Έδω δε σημειωθεί και η έλλειψη βιβλιοθηκών δανεισμού. Επίσης, σε σχέση με τις φοιτητικές έστιες που υπάρχουν, πέρα απ' τη καθολική ανεπάρκεια, το γενικό κλίμα, οι περιορισμοί, το απαιτούμενο μέσον κ.τ.λ. καθιστούν προβληματική τη διαβίωση των φοιτητών που έχουν ανάγκη στέγης.

β) Διατροφή. Τα φοιτητικά εστιατόρια ανήκουν σε κερδοσκόπους ιδιώτες που αδιαφορούν έντελως για τη ποιότητα του φαγητού (στατιστικά πιά, φοιτητής που τρώει 3-4 χρόνια στο φοιτητικό εστιατόριαβγαίνει με χαλασμένο στομάχι). Για να αντιμετωπισθεῖ αυτή η κατάσταση ή θα πρέπει να ανατρεθεί ή διαχειρήσή τους στους φοιτητές ή να συμβληθούνε μ' ώρισμα έστιατόρια τῆς πόλης. Και οί δύο έναλλαχτικές λύσεις προϋποθέτουν αύξηση τῆς αξίας του καθημερινού δελτίου διατροφῆς.

γ) Ίατροφαρμακευτική περίθαλψη. Τα στοιχειώδη μέτρα σε συνάρτηση με τις υπάρχουσες οργανωτικές ανεπάρκειες και τις γραφειοκρατικές διαδικασίες δέν εξυπηρετούν τὸ σκοπὸ που θά ἔπρεπε. Φυσικά απέχει πολύ από τὸ νά εἶναι δωρεάν.

δ) Οικονομικά μέσα. Ἡ πλει-

ονότητα τῶν φοιτητῶν δέν ἔχει ἐπαρκῆ οικονομικά μέσα. Μαζί με τῆ ριζική ἀλλαγῆ τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑποτροφιῶν, που καλύπτουν μόνο τὸ 3,5% τῶν φοιτητῶν, θά μπορούσε νά ἐξασφαλιστεῖ και μιὰ μερικῆ ἀμειβόμενη ἀπασχόληση, ἀνάλογη με τὶς σπουδές και τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιστῆμης μας.

ε) Πολιτιστικῆ ζωῆ. Θά πρέπει νά ὑπάρχει μειωμένο φοιτητικὸ εἰσητήριο για ὄλες τὶς πνευματικές και πολιτιστικές ἐκδηλώσεις. ἐπίσης νά γίνονται διαλέξεις και σεμινάρια ἀπὸ ἐξωπανεπιστημιακοὺς ἀνθρώπους τῆς Τέχνης και τῶν Γραμμάτων.

στ) Αὐτοδιαχείριση. Ἀμειβόμενοι φοιτητές θά πρέπει νά αὐτοδιαχειρίζονται τοὺς Πανεπιστημιακοὺς χώρους, μπάρ φοιτητικά ἐστιατόρια, λέσχες, ἐστίες καθὼς και τῆ Γραμματεία ἔτσι ὥστε νά ἐξαφανιστοὺν οί γραφειοκρατικές διαδικασίες, νά ὑπάρχει ἐπάρκεια προσωπικοῦ και νά ἐξυπηρετοῦνται τὰ συμφέροντα τῶν φοιτητῶν.

Αὐτὰ εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα που ἀντιμετωπίζουμε στὴν Ἄνωτατῆ Ἐκπαίδευση στὴ τωρινῆ φάση. Μερικά απ' τὰ αἰτήματα που προβάλλονται - ὅπου αὐτὸ τὸ ἐπιτρέπει ἡ φύση αὐτῆς τῆς ἔρευνας-κυρίως στὴν πρώτη ἐνότητα ἀποτελοῦν βασικές διαρθρωτικές-ποιοτικές μεταβολές που θά κάνουν δυνατὸ τὸ πέρασμα τῆς Παιδείας σε μιὰ ἀνώτερη φάση ἀπὸ ἀποψη κοινωνικῆς προσφορᾶς, ξεκίνημα για τὶς βάσεις μιᾶς Λαϊκῆς Παιδείας

Συνέχεια ἀπὸ σελ. 16

ΠΑΙΔΕΙΑ-ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΜΠΛΑΚΗ

Τὰ φροντιστήρια ποτέ δὲν ἀναγνωρίστηκαν ἐπίσημα σὰν θεσμός ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ κράτος. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔχει καμιά ἀπολύτως σημασία γιατί σὰν ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἔχουν τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τοῦ κράτους. Ἔτσι καὶ τὸ Σύνταγμα ποὺ ψηφίστηκε δὲν παραλείπει νὰ ἀναφερθεῖ στὸ θέμα αὐτό. Τὸ θέμα αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν παράγραφο 6 τοῦ ἀρθροῦ 16. τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἐπιτρέπεται κατόπιν ἀδείας τῆς ἀρχῆς εἰς ἰδιώτας ἢ ἐστερρημένους τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἐκπαιδευτηρίου κατωτέρας καὶ Μέσης Παιδείας, λειτουργούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Νόμος ὀρίζει τὰς διὰ τὴν ἴδρυσιν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων προϋποθέσεις ὡς καὶ τὰ προσόντα τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκόντων. Ἡ σύστασις ἀνωτάτων σχολῶν ἀπαγορεύεται».

Ἔτσι στηριγμένα γερά, σὰν ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, πάνω στὴ συνταγματικὴ κατοχύρωση καὶ δυναμιωμένα παράλληλα ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία τοῦ κράτους γιὰ τὴ Μέση ἐκπαίδευση δημιουργήθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν οἱ κερδοσκοπικοὶ αὐτοὶ ὄργανισμοὶ ποὺ λέγονται φροντιστήρια. Ἐμφανίστηκαν σὰν οἱ μεσάζοντες. Σὰν αὐτοὶ ποὺ θὰ καλύψουν τὸ κενὸ ἀνάμεσα στὴ Μέση καὶ τὴν Ἀνώτερη ἐκπαίδευση. Καὶ σὰν τέτοιο δὲν παράλειψαν νὰ ζητήσουν καὶ μιὰ σχετικὴ προμήθεια. Φτάσαμε στὸ σημεῖο νὰ ὑπάρχουν μαθητές, ποὺ πληρώνουν 4000 τὸ μῆνα στὸ φροντιστήριον. Ἐχει ὑπολογιστῆ πῶς οἱ 50.000 περίπου μαθητές ποὺ ἐτοιμάζονται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ δώσουν ἐξετάσεις στὰ Α.Ε.Ι. ἀφήνουν τὸ ποσὸ τῶν 750.000.000 στὰ

φροντιστήρια. Νὰ λοιπὸν ἓνα ἀκόμα ποσὸ ποὺ ἔρχεται νὰ προστεθεῖ στὸ λογαριασμὸ ποὺ ἔχει ἀνοιχτῆ στὸ ὄνομα «Δωρεὰν Παιδεία». Ἐνα ἀκόμα ἐμπόδιο ποὺ ὀρθώνεται γιὰ νὰ φράξει ἰδιαίτερα τὰ κατώτερα λαϊκὰ στρώματα τὸ δρόμο τῆς ἀνώτερης καὶ ἀνώτατης ἐκπαίδευσης. ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ

Εἶναι κοινὸ μυστικὸ πιά τὸ ποὺ βρῆκε ἔδαφος καὶ ρίζωσε ἡ παραπαιδεία. Ὅλοι ξέρουμε πῶς τὸ κακὸ ξεκινάει ἀπὸ τὴν Ἐκπαίδευση. Ἡ ὕλη ποὺ διδάσκεται στὰ γυμνάσια εἶναι λιγώτερη ἀπ' αὐτὴ ποὺ ζητιέται στὶς εἰσαγωγικές. Ἀκόμα κι' αὐτὴ ποὺ διδάσκεται παρουσιάζει πολλὰς ἐλλείψεις ποὺ ὀφείλεται στὴν ὀλοκληρωτικὴ ἔλλειψη ἐπαφῆς τοῦ σχολείου μὲ τίς σύγχρονες ἐ-

πιστημονικὲς ἔρευνες, θεωρίες καὶ ἐπιτευξίαι.

Οἱ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις βασίζονται στὴν ἰκανότητα ἀπομνημόνευσης τοῦ μαθητῆ. Δὲν ἐλέγχουν γνώσεις ἀλλὰ μετρᾶνε τὶς δυνατότητες ποὺ ἔχει τὸ μυαλὸ τοῦ μαθητῆ νὰ θυμᾶται τύπους, ἡμερομηνίες, θεωρήματα κ.τ.λ. Ἔτσι τὰ φροντιστήρια ἔχουν δυὸ δουλειές νὰ κάνουν. Ἀπὸ τῆ μιὰ νὰ καλύψουν τὰ κενὰ ποὺ ἄφησε ἡ Μέση Παιδεία στὰ πλαίσια τῆς ὕλης, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ βροῦν ἓνα τρόπο νὰ μεθοδεύσουν ὅλη αὐτὴ τὴν ὕλη ὥστε νὰ γίνῃ εὐκολομνημόνευτη.

Στὴν οὐσία ὅμως αὐτὴ ἡ ἀνώμαλη κατάσταση τῆς Μ.Ε. ποῖον χτυπᾶει ἄμεσα; Ἡ ἰδιωτικὴ ἐκπαίδευση, τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα ποὺ παρέχουν στοὺς μαθητὲς μιὰ ὀπισοδῆποτε πιὸ ἄνετη

φοίτηση, τὰ φροντιστήρια μὲ τὰ ἐπίσης τσουχτερὰ δίδαχτρα καὶ τὰ ἀκριβᾶ βοθητικὰ βιβλία συντελοῦν ἀκριβῶς στὸ μὴ κοινωνικὸ ποιημένο χαρακτήρα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκπαίδευσης. Φαίνεται ξεκάθαρα ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ θὰ παραθέσω πιὸ κάτω ποιὸς εἶναι ὁ συσχετισμὸς ἀνάμεσα στοὺς νέους ἀπὸ τὰ ἀνώτερα κοινωνικὰ στρώματα ποὺ ἀκολουθοῦν ἀνώτερη καὶ ἀνώτατη μόρφωση καὶ στοὺς νέους ἀπὸ τὰ κατώτερα κοινωνικὰ στρώματα.

Ἔτσι τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν σὲ μιὰ μελέτη ποὺ ἔκανε σχετικὰ μὲ τὴν ἀνισότητα στὴν ἀπόχτηση ἀνώτερης μόρφωσης γιὰ κάθε 1.000 Ἕλληνες καὶ 1.000 Ἑλληνίδες παραθέτει τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

		Ἰποψήφιοι	Εἰσάγονται
Ἀστικὴ τάξη		1.000	926
	Δημόσιοι -	1.000 (νέοι)	679
Μεσαία Στρώματα	ὑπάλληλοι	1.000 (νέες)	343
	ἔμποροι	1.000 (νέοι)	211
	ἐμποροὑπάλληλοι	1.000 (νέες)	112
Ἀγρόται		1.000	140
Ἐργατικὴ τάξη		1.000	98

Φαίνεται πολὺ καθαρά λοιπὸν ποὺ ὀδηγεῖ ἡ ὑπαρξὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα στὴν ἐκπαίδευση καθὼς ὁ γενικὰ ἀντιλαϊκὸς χαρακτήρας τῆς Παιδείας στὸν τόπο μας. Ἔτσι πολλὰ ἀγροτόπαιδα καὶ ἐργατόπαιδα θὰ

γίνουν ἀνειδίκευτοι ἐργάτες ἢ θὰ τραβήξουν γιὰ κάποιον ἀπ' τὰ σκλαβομάζαρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς ὅπου τὰ ξένα ἐργατικὰ χέρια ἐργάζονται γιὰ μιὰ μπουκιὰ ψωμί.

ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ

Εισαγωγικές εξετάσεις σημαίνουν φροντιστήριο. Φροντιστήριο σημαίνουν 3 ώρες μάθημα κάθε μέρα που έρχεται να προστεθεί στο καθημερινό σωρό του σχολείου. Φροντιστήριο και σχολείο σημαίνουν άρκετη ώρα μελέτη στο σπίτι. Σχολείο + φροντιστήριο + μελέτη + λίγες ώρες ξεκούραση + μετακινήσεις σημαίνουν καθόλου ελεύθερο χρόνος για οποιαδήποτε άλλη απασχόληση.— Στο μεταξύ οι ώρες παρακολούθησης και μελέτης του φροντιστηρίου, αυξάνουν συνεχώς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ ο αριθμός των υποψηφίων, μεγαλώνει διαρκώς, ο αριθμός των εισαγομένων μένει σχεδόν ο ίδιος. Έτσι έντείνεται ο ανταγωνισμός των υποψηφίων που εκφράζεται σε αύξηση του χρόνου παρακολούθησης του φροντιστηρίου σε ανάλογη αύξηση μελέτης. Οι μαθητές οδηγούνται στα φροντιστήρια όπου θα γίνουν πειραματόζωα, που πάνω τους θα εφαρμοστούν διάφορες μέθοδοι απομνημόνευσης.

Γνώσεις κονσερβοποιημένες, μηχανικά δοσμένες διοχετεύονται καθημερινά από τον φροντιστή στους μαθητές, γνώσεις από τις οποίες λείπει κάθε δημιουργικό στοιχείο, κάθε στοιχείο που θα βοηθήσει τον μαθητή στο πλάτεμα της σκέψης του, γνώσεις απόλυτα εξειδικευμένες άφοϋ άφορουν ένα κλάδο, τον κλάδο που θ' ακολουθήσει στις σπουδές του ο μαθητής.

“Όσοι προσανατολίζονται σε ά-

νώτερες και ανώτατες σπουδές αρχίζουν φροντιστήριο στο μεγαλύτερο ποσοστό τους από την Ε' Γυμνασίου. Ένας μικρός αριθμός αρχίζει από το καλοκαίρι της Δ' προς Ε' Γυμνασίου και ένας επίσης μικρός αριθμός στην ΣΤ' Γυμνασίου.

Συμπεραίνουμε μ' αυτό τον τρόπο ότι οι περισσότεροι μαθητές αρχίζουν στην ηλικία των 16 χρόνων να περιορίζουν σε μεγάλο βαθμό οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα και να αφιερώνονται βλο και πολύ στα φροντιστηριακά μαθήματα. Η αγωνία των υποψηφίων, το άγχος που τους δημιουργείται, ο φόβος της αποτυχίας, θ' αφήσουν πολλές φορές τα σημάδια τους στην μετέπειτα ζωή ενός ανθρώπου. Πέρα από αυτό όμως ο περιορισμός του πολυσύνθετου ζώου που λέγεται άνθρωπος σ' ένα μόνο τομέα, τον πνευματικό, έμποδίζει την όμαλή, φυσιολογική, την παιδαγωγική έπιβεβλημένη ανάπτυξη που συνίσταται στην αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων (πνευματικών, σωματικών κ.λ.π.) που έχει το παιδί ώστε να αποδώσει ένα πλήρη χαρακτήρα.

Οι έκδρομές, ή ψυχαγωγία, το έξωσχολικό διάβασμα πρέπει να παραμερισθούν, να τ' ξεχάσουν οι υποψήφιοι για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Μετά από το χρονικό αυτό διάστημα ένας μικρός αριθμός θα περάσει την πόρτα των ΑΕΙ. Οι υπόλοιποι θα μείνουν να ξαναδοκιμάσουν, ενώ άλλοι θα εγκαταλείψουν την προσπάθεια και θα ακολουθή-

σουν ένα διαφορετικό δρόμο. Πέρυσι από τους 65.087 υποψηφίους για τα Α.Ε.Ι. μπήκαν μόνο οι 14.042. Δηλαδή ο αριθμός των εισαγομένων περιορίστηκε στο 25%.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ

“Όπως είδαμε τα φροντιστήρια βρίσκονται σε στενή εξάρτηση με το χαμηλό επίπεδο της Μ. Ε. και με το χαρακτήρα των εισαγωγικών εξετάσεων. Είναι ο καρπός μιας παιδείας αντιδημοκρατικής και αναχρονιστικής. Ακριβώς λοιπόν για να σταματήσει ή κερδοσκοπική ιδιωτική εκπαίδευση, για να σβήσει ο θεσμός των φροντιστηρίων πρέπει να παρθούν ριζικά μέτρα που θα φέρουν ουσιαστικές μεταβολές στο χαρακτήρα της Μ.Ε. Τέτοια μέτρα που επιβάλλεται να παρθούν είναι τα παρακάτω:

1) Να αυξηθούν οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την Παιδεία. Η αύξηση αυτή μπορεί να γίνει δυνατή όταν μειωθούν αντίστοιχα άλλες δαπάνες (στρατιωτικές κ.α.).

2) Να επιβληθεί κρατικός έλεγχος στα ιδιωτικά σχολεία.

3) Να εφαρμοστεί ή 8χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση μ' ένα ένιαίο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

4) Να εισαχθούν νέα μαθήματα στο σχολικό πρόγραμμα που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Παράλληλα να εκσυγχρονιστεί και το υλικό (βιβλία εποπτικά μέσα) ή μέθοδος διδασκαλίας των μαθημάτων.

5) Να ενισχυθούν οι άποροι μαθητές ώστε να μπορούν να συνεχί-

σουν τις σπουδές τους. Απαιτείται ή άμεση βοήθεια των άπόρων μαθητών, ξεκινώντας από την επαρχία.

6) Να αλλάξει ο χαρακτήρας των εισαγωγικών εξετάσεων που είναι πέρα για πέρα αντιδημοκρατικές.

7) Να γίνεται στα σχολεία επαγγελματικός προσανατολισμός που θα αποβλέπει στην ενημέρωση των μαθητών πάνω σε οτιδήποτε αφορά τις επαγγελματικές κατευθύνσεις. Τις δυσκολίες που έχει, τις δυνατότητες που προσφέρει, το πεδίο έρευνας που καλύπτει κάθε επαγγελματικός κλάδος.

8) Να αλλάξει ριζικά το πνεύμα διδασκαλίας της Μ.Ε. καθώς και οι σχέσεις ανάμεσα στους καθηγητές και τους μαθητές. Η διδασκαλία να πάψει να κατευθύνεται και να βασίζεται στο μονόλογο. Οι σκέψεις των μαθητών να βασίζονται στην ισοτιμία και στο πνεύμα συνεργασίας.

Μόνο αν προχωρήσουμε σε μια θαραλέα αντιμετώπιση της κατάστασης κατευθύνοντας τις ενέργειές μας στους τομείς που έντοπίστηκαν πιο πάνω θα μπορέσουμε να χτυπήσουμε στη ρίζα του το καρκίνωμα της Παραπαιδείας. Μ' αυτό το τρόπο χτυπώντας την Παραπαιδεία χτυπάμε και πολλές από τις βαθύτερες αιτίες που τη γέννησαν. Μοναχά αν στηρίξουμε την παιδεία σε καινούργια, στερεά θεμέλια, παραμερίζοντας τα ήμιμετρα θα μπορέσουμε να πετύχουμε μια παιδεία για όλο το λαό, μια παιδεία που σ' σκοπό θα έχει να κάνει τη μόρφωση κτ'ήμα όλο και πιο πλατειών τμημάτων του λαού.

ΟΙ ΥΠΙΝΩΤΙΣΜΕΝΟΙ

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Με τήν δίκη τών 32 τής Ε.Σ.Α αλλά και πιδό μπροστά διαβάσαμε στις έφημερίδες τόσο τρομερά πράγματα πού ούτε στους κινηματογράφους βλέπουμε παρόμοια. Δικαιολογημένα λοιπόν νά ρωτᾶ ὁ καθένας «αὐτοί τοί βασανιστές εἶναι ἄνθρωποι; γεννήθηκαν ἀπό μάνα; καρδιά δέν είχαν μέσα τους;» και ἄλλα τέτοια.

Πάνω σ' αὐτά τά ἐρωτήματα θά πούμε τή γνώμη μας. Προφανῶς ἀνθρώπινη μορφή εἶχαν, ἀπό μάνα γεννήθηκαν και καρδιά σάν ὄργανο τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ ὑπῆρχε μέσα τους. Ἀνθρώπινη οὐσία δέν εἶχαν ἤμως ἢ ἂν εἶχαν τήν ἔχασαν (ἂν και δέν τὸ πιστεύουμε ὅτι εἶχαν ποτέ) και αὐτὸ διότι δέν ἦταν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι και διότι δέν εἶχαν πιά τήν δύναμη νά κρίνουν ὅσα ἔκαναν και τοὺς ἔβαζαν νά κάνουν. Ὁ ἄνθρωπος δηλαδή πού δέν κρίνει ἐλεύθερα τά γεγονότα και τίς καταστάσεις γύρω του προτοῦ κάνει ὀτιδήποτε, φτάνει στό σημείο νά ὑποτάσσεται τυφλά, σάν ὑπνωτισμένος, στήν θέληση ἄλλων ἀνθρώπων. Αὐτή ἡ ὑπερβολική ὑποταγή μηδενίζει τελείως τήν ἐλευθερία σκέψης τοῦ ἀνθρώπου και τόν κάνει ὄργανο αὐτοῦ πού θά κυριαρχήσει πάνω του. Ὁ ὑποτεταγμένος στήν θέληση τοῦ ἄλλου εἶναι ἱκανός νά γίνει και ἐγκληματίας ἅμα τόν διατάξουν. Και τέτοιου εἶδους εἶναι τά

ἀνθρωπάρια αὐτά (ἄνθρωποι χωρίς προσωπικότητα) πού γίνονται ἐκτελεστικά ὄργανα γκαγκστερικών συμμοριῶν, τών ὁποίων οἱ κεφαλές νρίσκονται κάπου μακριά. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί με τήν ἀπίστευτη ὑπακοή πού δείχνουν βρίσκουν πολλές φορές και ἱκανοποίηση τής φιλοδοξίας τους σ' αὐτή. Σακατέβαν ἀνθρώπους και νομίζαν ὅτι ἔτσι παρέχουν εὐεργετικές ὑπηρεσίες στό κοινωνικό σύνολο σάν νά ἀνακάλυψαν φάρμακο για τόν καρκίνο. Ἐτσι δηλώνουν θρασύτητα τώρα, ὅτι αἰσθάνονται ἔθνική ὑπερηφάνεια για τίς πράξεις τους, τά στελέχη και τὸ προσωπικό τοῦ Ἑλληνικοῦ Νταάχου, ὅπως ἀπεκάλεσε μάρτυρας τήν Ε.Σ.Α. στήν δίκη τών 32 βασανιστών.

Γι' αὐτὸ λοιπόν ὀτιδήποτε μπορεῖ νά εἶναι ἐκτός ἀπό ἄνθρωποι με ὑπευθυνότητα, ἐλεύθερη σκέψη και κρίση. Τά αἷτια τής ἀπανθρωπήσεώς τους πιθανόν νά εἶναι ἡ φιλοδοξία, ἡ ματαιοδοξία, τά διάφορα κόμπλεξ πού δίνουν τὸ πράσινο φῶς για τήν πλύση ἐγκεφάλου και τόν μηδενισμό τής προσωπικότητάς

Τώρα ὅσον ἀφορᾶ τοὺς «ἐγκέφαλους» πού κάνουν ὄργανά τους τοὺς ἄλλους ἴσως αὐτοί νά βρίσκονται μέσα στους 32 ἴσως ἤμως και ὄχι και τότε ἀλλοίμονό μας.

16-8-1975

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(τελευταίο) ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ

Μελέτη τοῦ ΚΩΣΤΗ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗ

“Όλα ὅσα ἀναφέρθηκαν στὰ προηγούμενα κομμάτια αὐτῆς τῆς δουλειᾶς εἶναι τὰ αἷτια κι ὁ μηχανισμός τῆς πολύχρονης καὶ συνεχιζόμενης ταλαιπωρίας τοῦ “Ελληνα, πάνω στὰ θέματα τῆς υγείας.

Παραμένει τὸ θέμα τῆς υγείας στὸν τόπο μας μιὰ ἀνοιχτὴ πληγὴ. “Ένα τεράστιο πρόβλημα. Τὸ γνωρίζουν καλὰ μόνο ὅσοι συμμετέχουν ἐνεργὰ σ’ αὐτὸ κι ὅσοι δύστυχοι ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ νοιώσουν τ’ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ μηχανισμού εἴτε στὴν υγεία τους εἴτε στὴν ἡσυχία τους εἴτε στὸ πορτοφόλι τους.

Ἡ πιὸ ριζικὴ λύση στὸ πρόβλημα αὐτὸ ποὺ ἀντιμετωπίζουμε θὰ μπορούσε νὰ δοθεῖ ἀπ’ τὸ κράτος, μὲ τὴν κατάργηση τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιωτικῆς ἐξάσκησης τῆς ἰατρικῆς ἢ καλύτερα τοῦ «ιατρικοῦ ἐπαγγέλματος» καὶ τὴν κοινωνικοποίηση τῆς ἰατρικῆς.

Νὰ μετατρέψει δηλαδή τὴν συμερινὴ κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρηση καὶ τὸν ἀπομυζητικὸ ἐπαγγελματισμὸ σὲ κοινωνικὴ λειτουργία μὲ δωρεὰν καὶ ἐσότιμη παροχὴ ὑπηρεσιῶν σ’ ὅλους τοὺς πολῖτες.

Θὰ ἦταν ὅμως ἐλωσδιόλου παράλογο νὰ ζητήσῃ κανεὶς κοινωνικοποίηση ἑνὸς κλάδου μέσα σ’ ἓνα σύστημα ἐλεύθερης ἀνταγωνιστικῆς οἰκονομίας κι ὅταν ἀκόμα αὐτὸς ὁ κλάδος ἀφορᾷ στὴν υγεία τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ λίγο ἐνδιαφέρει κατὰ τὰ φαινόμενα.

Οἱ λύσεις ποὺ προτείνονται πρέπει νὰ εἶναι τέτοιες ποὺ νὰ μὴ ταραξοῦν τὰ νερὰ τῆς ἰδιωτικῆς ἰατρικῆς, νὰ μὴ πολυπροσβάλλουν τὰ συμφέροντα τῆς «δεινοπαθούσας τάξεως» τῶν γιατρῶν καὶ ν’ ἀφήνουν ἀνάγγιχτὴ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ ὀργάνωση τῆς οἰκονομίας.

Οἱ σύλλογοι τῶν γιατρῶν πολὺ θὰ μπορούσαν νὰ κάνουν ἀλλὰ μιὰ καὶ δὲν ἔκαναν τίποτε τόσα χρόνια εἶναι μάταιο νὰ τοὺς τὸ ζητήσῃ.

Ἡ λύση μένει στὰ χέρια τῶν ὀργανώσεων τοῦ λαοῦ.

Οἱ προοδευτικοὶ φορεῖς, σύλλογοι, ὀργανώσεις κόμματα κ.λ.π. ἐξυπηρετώντας τὴν ἀνάγκη τοῦ λαοῦ γιὰ υγειονομικὴ περίθαλψη μποροῦν νὰ ὀργανώσουν κατ’ ἀρχὴν ἐκστρατεῖες διαφώτισης τοῦ πληθυσμοῦ πάνω σὲ θέματα υγιεινῆς, δι-

αιτικῆς, κατοικίας καὶ περιβάλλοντος κόνοντας ἔτσι ἓνα πολὺ σημαντικό βῆμα. στὴν καθιέρωση τῆς προληπτικῆς ἰατρικῆς στὸν τόπο. Παρακολουθῶντας συνέχεια καὶ κριτικάροντας τὴ λειτουργία τοῦ συστήματος μποροῦν νὰ προσφέρουν πολλὰ

Μὲ τὴν οἰκονομικὴ βοήθεια ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ μποροῦν νὰ ἐγκυκαταστήσουν πρότυπες νοσοκομειακὲς μονάδες ὅπου, ὅποιος ἔχει ἀνάγκη θὰ μπορεῖ νὰ δέχεται ἰατρικὴ περίθαλψη πληρώνοντας τόσα μόνια,, ὅσα χρειάζονται γιὰ τὴν κάλυψη τῶ ἐξόδων τῶν μονάδων αὐτῶν.

Ἀκόμη μποροῦν οἱ διάφορες ὀργανώσεις τοῦ λαοῦ, στὶς ἀγροτικὲς κυρίως περιοχὲς νὰ προσλάβουν γι-ατροὺς ἔμμισθους ποὺ θὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους κάτω ἀπ'

τὸν ἔλεγχο τῶν ὀργανώσεων. Οἱ μισθοὶ θὰ καταβάλλονται «ρεφενέ» ἀπ' τοὺς κατοίκους.

Τέλος εἶναι ἀπαραίτητο τὸ ξεκίνημα ἐνὸς ἀγῶνα γιὰ τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ γραφειοκρατικοῦ καὶ ἀπαρχαιωμένου συστήματος τῶν ἀσφαλιστικῶν ταμείων. Μόνο ἔτσι θὰ μποροῦν νὰ παρέχουν σωστὴ καὶ πλήρη ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη.

Ὅσο καὶ ἂν φαίνονται μακρυνὰ καὶ δύσκολα ὅλα αὐτὰ εἶναι σίγουρα προσιτὰ καὶ ἐφαρμόσιμα. Μὲ τὸ «δὲ βαρέσαι» καὶ «βλέπουμε ἀργότερα» δὲ βγαίνει τίποτε.

Ὅλα γίνονται ὅταν ὑπάρχει θέληση γιὰ δουλειά. Ὅλα τὰ ἐμπόδια μποροῦν νὰ ξεπεραστοῦν. Καὶ τότε θάχουμε τὴν ὑγιειὰ μας...

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 9

ἐνταγμένης στὰ συμφέροντα καὶ στὶς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ. Ἐτσι θὰ γίνεῖ δυνατό ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος γιὰ τὴ δημιουργία «θετικῶν» ἐπιστημόνων μ' ἀπαραίτητα στοιχεῖα τὴν ψυχικὴ ἐλευθερία, τὸ θάρρος τῆς ὑποκειμενικῆς γνώμης, τὴ συναίσθηση τῆς κοινωνικῆς τους ἀποστολῆς, τῆς συνειδητῆς πειθαρχίας στὰ συμφέροντα τοῦ συνόλου καὶ τὴ δημιουργημένη κοινωνικὴ συνείδηση ποὺ θὰ

στηρίζεται στὶς ἀρχὲς τῆς ὁμαδικῆς συνεργασίας καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Τότε θὰ ὑπάρχει καὶ ἡ προοπτικὴ γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὴ καλύτερη δυνατὴ μορφή Παιδείας «μιας Παιδείας ποὺ θὰ ὀδηγήσει στὴ ἀντικατάσταση τοῦ ρόλου τοῦ μερικοῦ ἐργάτη ποὺ εἶναι ἀπλὸς φορέας ὀρισμένης μερικώτερης κοινωνικῆς λειτουργίας μὲ τὸ ὀλόπλευρα ἀνεπτυγμένο ἄτομο».

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

ΜΟΝΙΜΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

(Τελευταίο)

Του ΣΑΚΗ ΜΑΤΑΚΟΥ

Είπαμε παραπάνω ότι η μετανάστευση είναι το αποτέλεσμα της συνδυασμένης λειτουργίας δύο γενικών νόμων. Του νόμου της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης και του νόμου της ανισόμερης ανάπτυξης κατά περιοχές (ή χώρες), τομείς και κλάδους. Η λειτουργία του γενικού νόμου της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης οδηγεί στην δημιουργία του σχετικού υπερπληθυσμού (βιομηχανικού έφεδρικού στρατού). Η λειτουργία του νόμου της ανισόμερης ανάπτυξης ενισχύει τον γενικό νόμο της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης και προσφέρει στους τομείς και τους κλάδους σε ανάπτυξη το απαραίτητο εργατικό δυναμικό για τη συνέχιση και τη διεύρυνση της παραγωγής τους. Με την διεθνοποίηση των κεφαλαιοκρατικών παραγωγικών σχέσεων στο στάδιο του ιμπεριαλισμού ο σχετικός υπερπληθυσμός δημιουργείται και αναπαράγεται σε όλες τις χώρες που κυριαρχούνται από τις Κεφαλαιοκρατικές παραγωγικές σχέσεις. Με τη μετανάστευση, η εργατική δύναμη του βιομηχανικού έφεδρικού στρατού των εξαρτημένων οικονομιών διατίθεται και καταναλώνεται στα κέντρα της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης.

Ας δοῦμε τώρα στην ελληνική κοινωνία τις σχέσεις ανάμεσα στην μετανάστευση και τη δημιουργία και αναπαραγωγή του βιομηχανικού έφεδρικού στρατού. Την κύρια αίτια της μετανάστευσης θα πρέπει να την αναζητήσουμε στο σχετικό υπερπληθυσμό σε λανθάνουσα μορφή. Η λανθάνουσα μορφή ορίζεται ως εξής «Όταν η κεφαλαιοκρατική παραγωγή κατακτήσει τη Γεωργία, στο βαθμό που την έχει κατακτήσει, η ζήτηση της εργασίας μειώνεται όσο αυξάνει η συσσώρευση του κεφαλαίου. Στη γεωργία, η απόθνηση των εργατών δεν εξισορροπείται από μια μεγαλύτερη προσέλευσή τους όπως συμβαίνει στη βιομηχανία. Γι' αυτό, ένα μέρος του αγροτικού πληθυσμού είναι πάντα έτοιμο να μετατραπεί σε προλεταριάτο της πόλης και περιμένει να βρῆ τους κατάλληλους ὄρους για την μετατροπή αυτή. Η μόνη μη όμως ροή του αγροτικού πληθυσμού προς τις πόλεις, προϋποθέτει την ύπαρξη στις αγροτικές περιοχές ενός υπερπληθυσμού σε λανθάνουσα μορφή που οι πραγματικές του διαστάσεις φανερώνονται μόλις οι μηχανισμοί της μετακίνησης του πληθυσμού αρχίσουν να λειτουργούν».

Ο αγροτικός ενεργός πληθυσμός αποτελούσε το 48% του συνολικού έ-

νεργού πληθυσμού τὸ 1951. Τὸ 1961 τὸ 52% καὶ τὸ 1971 τὸ 40%. Ἀνάμεσα στὸ 1961 καὶ τὸ 1971 ὁ ἀγροτικὸς ἐνεργὸς πληθυσμὸς ἐλαττώθηκε κατὰ 615.000 ἄτομα. Ἡ μείωση χαρακτηρίζει ὅλες τὶς κατηγορίες τοῦ ἀγροτικοῦ ἐνεργού πληθυσμοῦ. Οἱ ἀγρότες κάτοχοι γῆς καὶ ἀπασχολοῦντες ξένη ἐργατικὴ δναμη μειώνονται ἀπὸ 31.100 σὲ 19.940. Οἱ ἀγρότες κάτοχοι γῆς καὶ αὐτοτελῶς ἐργαζόμενοι ἀπὸ 775.700 σὲ 711.640. Τὰ συμβοηθοῦντα καὶ μὴ ἀμειβόμενα μέλη τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ ἀπὸ 982.100 σὲ 521.700. Οἱ ἀγροεργάτες ἀπὸ 164.700 σὲ 640.020. Ἡ μείωση τοῦ ἐνεργού ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ φανερῶνει τὴν ὑπαρξὴ σὲ μεγάλη ἔκταση ἐνὸς σχετικοῦ ὑπερπληθυσμοῦ σὲ λαμβάνουσα μορφή ποῦ περιμένει τὴν κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νὰ ἀλλάξῃ θέση στὴν παραγωγὴ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ καλυτερεύσει τὶς συνθῆκες ζωῆς του. Ἀποτέλεσμα ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ὑπαίθρου, ἡ ἀστυφιλία, ἡ φυγὴ πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ μετανάστευση ἀγροτῶν αὐξήθηκε ἀπὸ 2.784 ἄτομα τὸ 1959 καὶ 6.205 τὸ 1961 σὲ 32.675 στὸ 1969 καὶ 2.8510 τὸ 1970. Ἡ αὐξηση αὐτὴ ὀφείλεται στὴ συνετὴ χειροτέρευση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀνισόμερης ἀνάπτυξης πόλης-χωριοῦ καὶ τῆς ἀνισῆς ἀνταλλαγῆς βιομηχανικῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Στὴ δεκαετία 1960-1970 παρατηροῦμε μιὰ ἐνταση τῆς προλεταριοποίησης τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ προλεταριοποίηση, ὅπως εἴπαμε ἤδη, δὲν σημαίνει ἀναγκαστικὰ ἀπώλεια τῆς κυριότητος τῆς γῆς, ἀλλὰ ἀδυναμία τοῦ ἀγρότη νὰ ἐπιβίωσει ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσή τῆς γῆς ποῦ διαθέτει.

Τὴν περίοδο 1961-1970 ἔχουμε αὐξηση τῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργίας, ἀποτέλεσμα τῆς βιομηχανοποίησης τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς εὐρείας χρησιμοποίησης λιπασμάτων. Τὰ τρακτέρ αὐξήθηκαν ἀπὸ 24.533 τὸ 1962 σὲ 95.342 τὸ 1969. Ἡ χρῆση λιπασμάτων αὐξήθηκε ἀπὸ 603.347 τόνους τὸ 1961 σὲ 983.000 τόν. τὸ 1969. Παρ' ὅλη τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος τὸ εἰσόδημα ἀπὸ τὴ γεωργία μειώνεται σὲ σχέση μὲ τὸ εἰσόδημα ἀπ' τὴν μεταποίηση. Στὴν εικοσαετία 1951-1970 ἔχουμε μέση ἐτήσια αὐξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ 6,48%. Ἐνῶ ὅμως τὸ προϊόν ἀπὸ τὴν μεταποίηση αὐξήθηκε κατὰ 10,3% τὸν χρόνο, τὸ προϊόν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς αὐξήθηκε κατὰ 3,8% τὸ χρόνο. Εἰδικὰ κατὰ τὴν τετραετία 1967-1970 ἡ μέση ἐτήσια αὐξηση ἦτοί 1,8%. Ἡ μείωση τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος σὲ σχέση μὲ τὸ εἰσόδημα τῶν ἄλλων τομέων τῆς οἰκονομίας εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς γενικῆς τάσης συγκέντρωσης τοῦ κεφαλαίου στὸ ἀστικὰ κέντρα καὶ εἰδικὰ στὴν περιοχὴ τῆς Πρωτεύουσας, παρὰ τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἀποκέντρωση τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Παράλληλα, παρατηροῦμε μιὰ συνεχῆ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Οἱ τιμὲς προστασίας συνεχῶς μειώνονται καὶ διακρίνονται γιὰ τὴν ἀστάθειά τους καὶ ἐνῶ γιὰ τὸ λάδι αὐτὸ ὀφείλεται, μέχρι ἓνα βαθμῶ, στὸν διετὴ κύκλο τῆς παραγωγῆς, γιὰ τὰ ἄλλα

προϊόντα ή εξήγηση πρέπει να αναζητηθῆ στις οικονομικές επιλογές τῶν φορέων τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Τὴν χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων τὴ βλέπουμε καὶ στὴ διάρθρωση τῶν ἐξαγωγῶν. Οἱ ἐξαγωγές βασικῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ὅπως εἶναι ὁ καπνός, τὸ λάδι, ἡ σταφίδα καὶ τὸ ἀνάεστο σιτάρι, μειώθηκαν τόσο σὲ ὄγκο καὶ σὲ ἀξία. Παράλληλα ἔχουμε αὐξηση τῶν ἐξαγωγικῶν βαμβακιῶν, νωπῶν καὶ διατηρουμένων φρούτων καὶ λαχανικῶν. Ἡ αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν τῶν φρούτων καὶ λαχανικῶν δὲ συμβάλλει ὑποσθῆκοτε στὴν αὐξηση τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν. Ὁ σύνδεσμος Ἑλληνῶν Βιομηχάνων (Σ.Ε.Β.) ὑπολογίζει ἀργὸν ἐργατικὸ δυναμικὸ στὴν Ἑλληνικὴ ὑπαιθρο σὲ 180.000 ἄτομα. Ἀκόμα καὶ ἀν δεχτοῦμε ὅτι αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, βλέπουμε ὅτι ὁ σχετικὸς ὑπερπληθυσμὸς σὲ λανθάνουσα μορφή θὰ ἀποτελεῖ γιὰ ἀρκετὴ ἀκόμα χρόνια τὴν κρια πηγὴ τῆς μετανάστευσης. Σύμφωνα μὲ τὸ «Σχέδιον προτύπου μακροχρονίου οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος» ὡς τὸ 1987 600.000 ἀγρότες θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὑπαιθρο.

Συγχρόνως, θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψη μας καὶ τις αἰτίες τῆς μετανάστευσης ποὺ συνδέονται μὲ τις κοινωνικὲς συνθήκες ζωῆς στὴν ὑπαιθρο καὶ τὴ λειτουργία τῆς ἰδεολογίας τοῦ ἀστισμοῦ (δυνατότητα ἐπικαίδευσης καὶ πραγματικὰ ἢ ὑποθετικὰ πλεονεκτήματα ζωῆς στὴν πόλη). Οἱ αἰτίες αὐτὲς παίζουσι σημαντικὸ ρόλο στὴν κινητικότητα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ Βασίλης Φίλιας στὴν ἐρευνα τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Οἰκονομία» (1966) γιὰ τὴ μετανάστευση, διακρίνει τὰ αἴτια σὲ πρωτογενῆ καὶ δευτερογενῆ. Πρωτογενῆ αἴτια θεωρεῖ τὰ πιέσεις οικονομικῆς φύσης, εἴτε ἄμεσες (στενότητα κληροῦ, ἀνεργία, ἐποχιακὴ ὑποαπασχόληση), εἴτε ἔμμεσες (θεσμὸς προίκας, προσωπικὴ ἀποκατάσταση, ἐκπαίδευση τέκνων, ἐξόφληση χρεῶν κλπ.). Δευτερογενῆ αἴτια θεωρεῖ α) τὴν μίμηση, β) τὴν κοινωνικὴ καταξίωση, γ) τὴν ἀνία τῆς ζωῆς στὴν ὑπαιθρο, δ) τὸ κοινωνικὰ πλεονεκτήματα μιᾶς σταθερῆς ἐργασίας, ε) τὴν ἔλξη τῆς ζωῆς τῶν πόλεων. Ὁ σχετικὸς ὑπερπληθυσμὸς σὲ λανθάνουσα μορφή στρέφεται εἴτε πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ, εἴτε πρὸς τὰ ἀπτικά κέντρα. Μόνον ὅμως ἡ πρωτεύουσα λειτουργεῖ σὰν πόλος ἔλξης σ' ὅλο τὸν Ἑλληνικὸ χῶρο. Ἡ Θεσσαλονικὴ λειτουργεῖ σὰν πόλος ἔλξης μέσα στὴν Μακεδονία καὶ τ' ἄλλα ἀπτικά κέντρα ἀντλοῦν περιορισμένο ἐργατικὸ δυναμικὸ ἀπὸ τὴν γεωργικὴ τους περιφέρεια. Συγχρόνως διοχετεύουσι πρὸς τὴν Ἀθῆνα μεγάλες ποσότητες ἐργατικῆς δυνάμεως. Σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἡ ἐγκατάσταση στὴν πόλη ἀποτελεῖ ἓνα ἐνδιάμεσο σταθμὸ γιὰ τὴν μετακίνηση πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ. Ἡ ἐγκατάσταση ὅμως στὴ πόλη τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ δὲν ἐξασφαλίζει ἀπαραίτητα τὴν ἐπαγγελματικὴ του ἀπορρόφηση καὶ κυρίως δὲν τοῦ ἐξασφαλίζει σταθερὴ ἀπασχόληση. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὴ διάρκεια ποὺ παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στὸν χρόνο ἀριξίης του στὴν πόλη καὶ τὸν χρόνο ἐγγραφῆς

του στο Ι.Κ.Α. Το ποσοστό αυτό υποαπασχολούμενων στα αστικά κέντρα που προκαλεί ή συσσωρεύει και η αστυφιλία τροφοδοτεί μία άλλη πηγή της μετανάστευσης: την μετανάστευση του σχετικού υπερπληθυσμού σε στάσιμη μορφή. Η κατηγορία αυτή προσφέρει στο κεφάλαιο μια ανεξάντλητη παρακαταθήκη διαθέσιμης εργατικής δέσμης. Το επίπεδο της ζωής της πέφτει κάτω από το μέσο κανονικό επίπεδο της εργαζόμενης τάξης και ακριβώς αυτό το γεγονός την μετατρέπει σε πλατειά βάση κλάδων ιδιαίτερης κεφαλαιοκρατικής εκμετάλλευσης. Χαρακτηριστικό για την κατηγορία αυτή είναι το ανώτατο όριο χρόνου εργασίας και το ελάχιστο όριο μισθού... Ο προσανατολισμός της ελληνικής οικονομίας προς τις υπηρεσίες και οι αντιπαραγωγικές επενδύσεις (οικοδομική δραστηριότητα) διογκώνουν αυτή τη μορφή του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού. Επίσης η έκταση της βιοτεχνικής παραγωγής και του μικροεμπορίου, μαζί με την ύπαρξη μιας σειράς επαγγελματιών που χαρακτηρίζονται από έλλειψη σταθερότητας, οδηγούν στην δημιουργία κατηγοριών εργαζομένων που αντιμετωπίζουν το μέλλον με αβεβαιότητα. Την ύπαρξή του την συνειδητοποιούμε από τον αριθμό των πτωχεύσεων ατομικών επιχειρήσεων και της μείωσης της συμμετοχής των επαγγελματιών αυτών στο εθνικό εισόδημα. Η ανάπτυξη της Αθήνας και η αστυφιλία διογκώνουν το ποσοστό τους. Στην κατηγορία αυτή, πέρα από τους προλεταριοποιημένους βιοτέχνες και τους μικρεμπόρους, ανήκουν οι κατ' οίκον εργαζόμενοι, οι εποχιακοί εργάτες κλπ.

Το εμπόριο (χονδρικό και λιανικό) και οι συναφείς υπηρεσίες μαζί με τις Τράπεζες και ασφάλειες απασχολούσαν το 1961 263.600 άτομα. Το «Πρόγραμμα Οικονομικής ανάπτυξης» 1968-199 προέβλεπε για το 1972 απασχόληση σ' αυτούς τους τομείς 365.000 ατόμων.

Το 1971, ο αριθμός των απασχολούμενων έφτασε τις 413.000 Μόνο στο εμπόριο απασχολούνται πάνω από 300.000 άτομα. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των ατόμων απασχολείται σε μικρές εμπορικές επιχειρήσεις που δεν εξασφαλίζουν σίγουρο και κανονικό εισόδημα. Οι οικοδομές και τα δημόσια έργα απασχολούσαν το 1961 166900 άτομα και 255.020 το 1971. Η οικοδομική κρίση στην Ελλάδα, μετά τα μέτρα περιορισμού της οικοδομικής δραστηριότητας προκαλεί ανεργία, υποαπασχόληση και πτώση του βιοτικού επιπέδου στον τομέα αυτό. Οι υπηρεσίες (δημόσιες, δημοτικές και ιδιωτικές) απασχολούσαν 443.000 άτομα το 1961 και 409.000 το 1971. Οι κατηγορίες αυτές, παρά την ανάπτυξή τους, τροφοδοτούν, μαζί με το σχετικό υπερπληθυσμό σε λανθάνουσα μορφή, τη μετανάστευση.

Υπάρχει τέλος μία σημαντική πηγή του μεταναστευτικού ρεύματος που ανήκει στον σχετικό υπερπληθυσμό σε ρευστή μορφή, δηλαδή με την ονομασία «άνευ επαγγέλματος»: 13733 το 1959, 23.571 το 1962, 263.27 το 1968,

38.630 τὸ 1969 καὶ 42.066 τὸ 1970. Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἡ Ε.Σ.Υ.Ε. δὲν δίνει καθόλου σαφὲς περιεχόμενο: περιλαμβάνει τοὺς ἀπασχολούμενους σὲ οἰκιακὰ, τοὺς μαθητὲς, τοὺς σπουδαστὲς, τοὺς εἰσοδηματίες, τοὺς συνταξιούχους, τοὺς ἀνίκανους γιὰ ἐργασία κ.λ.π. Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι ἡ συνεχὴς αὔξηση καὶ ὁ μὴ ἐπιρρασμός της ἀπὸ τὴν συγκυρία. Εἶναι ἡ κατηγορία τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος ποὺ αὐξάνεται σταθερὰ καὶ συνδέεται μὲ τὴν ὅλη διάρθρωση τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας: κατάσταση τῆς ἐκπαίδευσης, πολιτικὴ κατάσταση κλπ.

Μεταναστεύουν λοιπόν:

1) Αὐτοὶ ποὺ ἀνήκουν στὸν σχετικὸ ὑπερπληθυσμὸ σὲ λανθάνουσα μορφή. Εἶναι τὸ ἀνεργὸ ἢ ὑποαπασχολούμενο ἐργατικὸ δυναμικὸ τῆς ὑπαίθρου. Οἱ μετανάστες τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀναζητοῦν ἓνα ἐπάγγελμα ἢ προσπαθοῦν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν ὑποαπασχόλησιν.

2) Αὐτοὶ ποὺ ἀνήκουν στὸν σχετικὸ ὑπερπληθυσμὸ σὲ στάσιμη μορφή. Εἶναι ὅλοι ὅσοι ἔχουν μὲν δουλειὰ ἐργάζονται ὅμως κάτω ἀπὸ ἄθλιζε συνθηκὲς ἢ δὲν ἔχουν καμμιά ἐξασφάλιση μόνιμης ἀπασχόλησης. Οἱ μετανάστες τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀναζητοῦν καλύτερες συνθηκὲς ἐργασίας καὶ μόνιμη δουλειά.

3) Αὐτοὶ ποὺ ἀνήκουν στὸν σχετικὸ ὑπερπληθυσμὸ σὲ ρευστὴ μορφή. Εἶναι ὅλοι ὅσοι βρίσκονται ἔξω ἀπ' τὴν παραγωγὴ ἕξ αἰτίας τῆς ἐποχιακῆς πτώσης τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. "Ανεργοὶ γιὰ μικρὸ ἢ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ἀνάλογα μὲ τὴ συγκυρία, φεύγουν γιὰ νὰ βροῦν δουλειά. Ὅρισμένοι, παρόλη τὴ δυνατότητα ἀπασχόλησής τους στὴν Ἑλλάδα, ψάχουν γιὰ καλύτερο μεροκάματο ἢ ἐλπίζουν ν' ἀποκτήσουν μιὰ κάποια εἰδίκευση στυξωτερικὸ.

*Ὁ ρόλος τῆς μετανάστευσης στὴν ἀναπαραγωγὴ τῆς ἐκμετάλλευσης
καὶ τῆς ἐξάρτησης*

Μιὰ οἰκονομία μπαίνει στὴν διεθνῆ ἀγορὰ μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων καὶ τὴν κίνηση τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεις. Οἱ ἀναπτυσσόμενες χῶρες ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιβάλλουν στὶς ἐξαρτημένες οἰκονομικὰ χῶρες ἄνιστους ὅρους ἀνταλλαγῆς καὶ χρησιμοποιοῦν τὴν κίνηση κεφαλαίου καὶ ἐργατικῆς δυνάμεις σὰν μηχανισμό ποὺ ἐντείνει τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν ἀνισόμερη ἀνάπτυξη. "Ἄς ἐξετάσουμε τὰ πλεονεκτήματα ποὺ προσφέρει ἡ κατανάλωση ξένης ἐργατικῆς δυνάμεις στὶς οἰκονομίες τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς. Ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν συνεπειῶν ποὺ ἔχει πάνω στὶς οἰκονομίες αὐτὲς ἡ μετανάστευση θὰ ἐξετάσουμε ἐκεῖνες μόνον ποὺ ὀδηγοῦν στὴν ἀναπαραγωγὴ τῆς ἐκμετάλλευσης καὶ τῆς ἐξάρτησης.

Τὸ κόστος παραγωγῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεις. Κόστος παραγωγῆς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεις ἐννοοῦμε: "Ὅλες τὶς δαπάνες γιὰ τὴν διατροφή, τὴν ἐκπαίδευση, τὴν περίθαλψη κλπ. ἐνὸς ἀτόμου μέχρι νὰ φτάσει στὴν παραγωγικὴ

ήλικία. Οι δαπάνες αυτές περιλαμβάνουν α) τὸ ποσοστὸ τοῦ εἰσοδήματος τῆς οἰκογενείας πού ἀφιερώνεται στὸ παιδί β) Τὶς κοινωνικὲς δαπάνες καὶ παροχὲς (δαπάνες γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, περίθαλψη, οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα κλπ.) γ) Τὸν μὴ ἀμειβόμενον χρόνο ἐργασίας πού ἀφιερώνουν οἱ γονεῖς καὶ εἰδικώτερα ἡ μητέρα στὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ. Τὰ εἶδη αὐτὰ τῶν δαπανῶν εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ὑπολογιστοῦν μὲ ἀκρίβεια γιατί ἐξαρτῶνται ἀπὸ μιὰ σειρά παράγοντες ὅπως π.χ. τὴν ἡλικία τῆς εἰσόδου ἐνὸς ἀτόμου στὴν παραγωγή, τὸν χρόνο καὶ τὸ εἶδος τῶν σπουδῶν, τὴν κοινωνικὴ τάξη στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ ἄτομο καὶ τὴν εἰσοδηματικὴ κατηγορία τῶν γονέων, τὸν ρόλο τοῦ κράτους στὴν ἐκπαίδευση. Ἐχουν γίνει μερικὲς προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπιμέτρηση αὐτῶν τῶν δαπανῶν, ἡ Γ.Σ.Ε.Ε. π.χ. στὴν ἀρχὴ τῆς περασμένης δεκαετίας τὸ ὑπολόγισε σὲ 180.000 δραχ. περίπου. Γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ποσοστὸ τοῦ κόστους παραγωγῆς τῆς ἐργατικῆς δύναμης πού χάνει ὀριστικὰ ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία πρέπει νὰ ὑπολογίσουμε τὴν ἐξαγωγή ἐνὸς ἐμπορεύματος (ἐργατικῆς δύναμης), μείον τὴν εἰσαγωγὴ συναλλάγματος ἀπὸ τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν καὶ ἐπίσης τὸ χρόνο παραμονῆς στὸ ἐξωτερικόν, τὸ ποσοστὸ τῆς ἐργατικῆς δύναμης, παίρνοντας ὑπ' ὄψη τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἱκανότητα πρὸς ἐργασία μειώνεται συνεχῶς λόγω τῆς ἡλικίας.

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κέρδους τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας ὑποδοχῆς εἶναι σχετικὰ ἀπλός. Κάθε χρόνο ἡ οἰκονομία τῆς χώρας ὑποδοχῆς ἔχει στὴ διάθεσή της ἐργατικὴ δύναμη μιᾶς ὀρισμένης ἀξίας, στὴν παραγωγή τῆς ὁποίας δὲν συνέβαλε αὐτὸς εἶναι ἕνας ἄμεσος τρόπος ἀντλήσης τοῦ πλούτου τῆς χώρας ἀποστολῆς καὶ ἐκμετάλλευσής της.

Ἡ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δύναμης

Πέρα ἀπὸ τὸ κόστος της, ἡ ἐργατικὴ δύναμη ἔχει ἀξία ἴση πρὸς ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἢ μᾶλλον ἴση πρὸς τὴν ἀξία ὅλων τῶν ἀγαθῶν πού ἔχει ἀνάγκη ὁ ἐργάτης γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀναπαραγάγει τὴν ἐργατικὴ του δύναμη. Τὸ κεφάλαιο τῶν χωριῶν ὑποδοχῆς μεταναστῶν ὀρίζει τὴν ἀξία αὐτὴ στὸ ὕψος πού τὸ συμφέρει καὶ ὅποιος «θέλει» τὴν ἀποδέχεται. Γιατὶ ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὁ βιομηχανικὸς ἐφεδρικός στρατὸς δημιουργεῖται σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἡ ἐνδεχόμενη ἀρνήση τοῦ Ἰταλοῦ μετανάστη νὰ δεχτεῖ τὸ ὕψος αὐτὸ τῆς χώρας ὑποδοχῆς ἐξουδετερώνεται ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ Ἰσπανοῦ, τοῦ Ἑλληνα, ἢ τοῦ Τορῦκου καὶ τέλος τοῦ Ἀφρικανοῦ.

Ἄν δεχτοῦμε ὅτι μὲ τὴ μετανάστευση τὸ κεφάλαιο καταφέρνει νὰ συγκρατεῖ τοὺς μισθοὺς στὸ ἐλάχιστο ὄριο συντήρησης, ἂν ἐπίσης δεχτοῦμε ὅτι τὸ ἐλάχιστο ὄριο συντήρησης εἶναι ἱστορικὴ (δηλαδή μετατρέπόμενη-ἐξελισσόμενη) κατηγορία, θὰ πρέπει νὰ δεχτοῦμε καὶ τὴν ὑπαρξὴ διαφορᾶς ἀνάμεσα στὴν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δύναμης τοῦ ντόπιου καὶ ξένου ἐργάτη. Ὁ ξένος ἐρ-

γάτης αποδέχεται να καταναλώσει τροφή χειρότερης ποιότητας, να κατοικήσει σε χώρους ακατάλληλους που ο Γερμανός εργάτης δεν αποδέχεται πιά, αποδέχεται ή μάλλον υποχρεώνεται να αποδεχτεί την έλλειψη ψυχαγωγίας, διακοπών κλπ.

Άλλωστε, η δυνατότητα που έχει ο ξένος εργάτης να διεκδικήσει τα δικαιώματά του είναι πολύ μικρότερη από του ντόπιου και σε μερικές χώρες ανύπαρκτη. Άκόμα και αν εξ' αίτιας των συνθηκών αυτών, δεν αναπαράγει πλήρως την φυσική και διανοητική δύναμη που καταναλώνει, τα αποτελέσματα δεν γίνονται αισθητά κατά τη σύντομη περίοδο ισχύος του συμβολαίου του. Στην ουσία ζει σε βάρος της υγείας του με συνέπειες για τις οποίες θα μιλήσουμε παρακάτω. Υπάρχει ένας ακόμα λόγος για τον οποίο η αξία της εργατικής δύναμης του ξένου εργάτη είναι όπωσδήποτε μικρότερη από την αντίστοιχη αξία του ντόπιου εργάτη. Στην αξία αυτή περιλαμβάνονται όλες οι αναγκαίες δαπάνες όχι μόνο για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης του εργάτη αλλά και όλες εκείνες που εξασφαλίζουν την αναπαραγωγή του προτεταριάτου σαν πηγή πλούτου. Ο εργάτης δηλαδή δε φτάνει να είναι ικανός για εργασία για μια όρισμένη χρονική περίοδο, πρέπει συγχρόνως να αναπαράγει τον ή τους αντικαταστάτες του. Να εκπληρώνει δηλαδή το ρόλο του στην κοινωνία ως δημιουργός του αύριανου προλετάριου.

Με τη μετανάστευση, το κεφάλαιο απαλλάσσεται ολικά ή μερικά από την υποχρέωση καταβολής αυτού του ποσοστού της αξίας. Οι μετανάστες που δεν έχουν οικογένεια, δεν έχουν και πολλές πιθανότητες ν' αποκτήσουν την περίοδο ισχύος του συμβολαίου τους. Εκείνοι που έχουν οικογένεια, δεν προστατεύονται από τα κράτη ύποδοχής για τη λύση μιάς σειράς δυσκολιών που προϋποθέτουν κρατικές παροχές: ασφάλιση της οικογένειας, σχολεία για τα παιδιά τους, κατάλληλα σπίτια κλπ. Παρόλο που θεωρητικά έχουν συχνά ίδια δικαιώματα με το ντόπιους εργάτες, η πραγματικότητα είναι τις περισσότερες φορές πολύ διαφορετική.

Τα μη παραγωγικά έξοδα της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης

Η κατανάλωση της εργατικής δύναμης έχει σαν αποτέλεσμα τη φθορά του κατόχου της. Κλονισμός της υγείας του εργάτη, φθορά του οργανισμού του, εργατικά ατυχήματα κλπ. Η κοινωνία στο σύνολό της υποχρεώνεται να αντιμετωπίζει τα έξοδα περίθαλψης του εργάτη, αποζημίωσης και συνταξιοδότησής του όταν βρεθεί προσωρινά ή μόνιμα έξω από την παραγωγική διαδικασία. Οι παροχές αυτές αποτελούν τα μη παραγωγικά έξοδα της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης. Καλύπτονται από την υπεραξία που παράγει ο εργάτης όλα τα χρόνια της παραγωγικής του απασχόλησης (ένα μέρος της οποίας πηγαίνει στις κρατήσεις για σύνταξη και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).

Ἡ μετανάστευση ἔχει σάν ἀποτέλεσμα τὴν παραγωγή καὶ τὴν ἰδιοποίηση τῆς ὑπεραξίας στὸ ἐξωτερικὸ ἀπὸ τὴ χώρα ὑποδοχῆς καὶ τὴ μετέπειτα ἐπιβάρυνση τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐξέδρα. Σὲ πολὺ μικρὸ ποσοστὸ τὰ ἐξέδρα αὐτὰ καλύπτονται ἀπὸ τὶς συμφωνίες ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ στὶς χώρες ὑποδοχῆς. Οἱ κρατήσεις ὅμως γιὰ σύνταξη κλπ. γίνονται μὲ βάση τοὺς συντελεστὲς ποὺ ἐπικρατοῦν στὶς χώρες ὑποδοχῆς ἐνῶ τὸ ποσοστὸ τῆς σύνταξης, καὶ τῶν ἄλλων παροχῶν εὐθυγραμμίζεται στὰ (χαμηλότερα) ἐπίπεδα ποὺ ἐπικρατοῦν στὴν Ἑλλάδα. Ἐνα μέρος τῆς διαφορᾶς εἶναι κέρδος γιὰ τὴ χώρα ὑποδοχῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ποσὰ ποὺ χάνονταο γιὰ τοὺς μετανάστες ἀπὸ διάφορες κρατήσεις χωρὶς ἀντιπαροχή.

Ἡ φθορὰ τοῦ ἐργάτη ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸ βαθμὸ τῆς ἐκμετάλλευσῆς του. Μὲ τὴ μετανάστευση ἔχουμε ἐπιτάχυνση τῆς φθορᾶς τοῦ ἐργάτη ἐξ αἰτίας α) τοῦ εἶδους τῶν ἐργασιῶν ποὺ ἐκτελοῦν οἱ μετανάστες (βαρὴ καὶ ἐπικίνδυνα ἐπαγγέλματα) καὶ β) τῆς ἐντατικῆς ἐκμετάλλευσῆς (ἐπιταχυνόμενοι ρυθμοὶ ἐργασίας καὶ αὐξηση τῶν ὥρῶν ἐργασίας μὲ τὸ σύστημα τῶν ὑπερωριῶν). Οἱ Ἕλληνες ἀπεδέχονται τὶς ὑπερωρίες ἀκόμα καὶ τὶς διπλὲς βάρδιες προσπαθώντας νὰ μαζέψουν τὸ συντομώτερο δυνατὸ διάστημα ἕνα ποσὸ χρημάτων γιὰ τὴν ἀγορὰ στὴν Ἑλλάδα ἐνὸς σπιτιοῦ, ἐνὸς κτήματος, μιᾶς γεωργικῆς μηχανῆς κλπ. Ἡ μετανάστευση λοιπὸν συνεπάγεται τὴν αὐξηση τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐπιτάχυνση τῆς ἀνάπτυξης τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς καὶ συγχρόνως τὴν ἀνάληψη τῶν ἐξόδων τοῦ κόστους τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὶς χώρες ἀποστολῆς. Συγχρόνως, οἱ χώρες ἀποστολῆς ἀναλαμβάνουν καὶ τὸ μεγαλύτερο βᾶρος τῶν μὴ παραγωγικῶν ἐξόδων τῆς κεφαλαιοκρατικῆς συσσώρευσης μὲ τὴν περίθαλψη στὸ βαθμὸ ποὺ παρέχεται, ὅλων ἐκείνων ποὺ εἶναι ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία γιὰ λόγους ἡλικίας, φθορᾶς τοῦ ὄργανισμοῦ τους, ἀτυχημάτων κλπ.

Μετανάστευση καὶ ἐξάρτηση

Ἡ μετανάστευση, πέρα ἀπὸ τὴν «ἐπίλυση» τοῦ προβλήματος τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς ὑποαπασχόλησης, προσφέρει στὴν Ἑλληνικὴ οἰκονομία μιὰ σημαντικὴ ποσότητα συναλλαγματικῶν πόρων μὲ τὴ μορφή ἐμβασμάτων τῶν μεταναστῶν πρὸς τὶς ἰσογενεῖές τους. Τὰ ἐμβάσματα αὐτὰ τὰ βρίσκουμε στὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν ὡς ἰδιαιτέρη κατηγορία τῶν ἀδήλων πόρων, ἀδήλων μὲ τὴν ἔννοια ὅτι δὲν ἀποτελοῦν τὸ ἀντιστάθμισμα (σὲ ἀξία) ἐξαγωγῆς ἀγαθῶν. Ἡ ἀντιμετώπιση αὐτῆ τοῦ προβλήματος, ἰδεολογικῆ ὅπως τὴν ἀποκαλέσαμε στὴν ἀρχή, ἀποκρύπτει τὸν χαρακτήρα τῆς μετανάστευσης ποὺ εἶναι: ἐξαγωγή καὶ κατανάλωση στὸ ἐξωτερικὸ ντόπιας ἐργατικῆς δυνάμεως. Τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα ἀποτελοῦν τὸ ἀντιστάθμισμα τῆς προηγούμενης ἐξαγωγῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ποὺ πληρώνεται λιγώτερο ἀπὸ τὴν ἀξία της.

Για την ισοσκέλιση του ισοζυγίου πληρωμών τα μεταναστευτικά έμβάσματα, μαζί με τα έμβασματα από την έμπορική ναυτιλία και τα έσοδα από τον τουρισμό, παίζουν σημαντικό ρόλο. Από τη μια έχουμε συνεχή διεύρυνση του ελλείματος του έμπορικού ισοζυγίου και από την άλλη τις απεγνωσμένες προσπάθειες των μεταπολεμικών κυβερνήσεων για την κάλυψή του. Η έξαρτηση της οικονομίας από τις εισαγωγές-μερική έξυπνότητα της παραγωγικής δραστηριότητας, κυρίως όμως ικανοποίηση καταναλωτικών αγαθών της κυρίαρχης τάξης (οι εισαγωγές κεφαλιουχικών αγαθών από 160,8 εκατ. δολάρια το 1962 αυξήθηκαν σε 583,7 εκατ. δολλ. το 1971. Οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών από 479,5 εκατ. δολλ. το 1961 αυξήθηκαν σε 1.343,3 εκατ. δολλ. το 1971) - έδωσε την δυνατότητα στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και κυρίως στις Η.Π.Α. να εντάξουν την Έλληνική οικονομία στο χώρο έπιρροής τους και να καθορίσουν την εξέλιξη της Έλληνικής κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, πολιτικό, ιδεολογικό). "Αν μέσα σ' αυτό το πλέγμα της έξαρτησης ή Έλληνική οικονομία μπόρεσε ν' αναπτυχθεί, αυτό δέν είναι αποτέλεσμα του δυναμισμού της Έλληνικής αστικής τάξης. Είναι κυρίως αποτέλεσμα του ρόλου της Ελλάδας (από Οικονομική και στρατιωτικοπολιτική άποψη) μέσα στη στρατηγική του ιμπεριαλισμού. α) στο χώρο της Δυτικής Ευρώπης με την σύμβαση σύνδεσης της Ελλάδας με την κοινή αγορά, β) στο χώρο της βαλκανικής με τις σχέσεις που μπορεί να αποκτήσει με τις Βαλκανικές χώρες, γ) στο χώρο της Μέσης Ανατολής και γενικότερα της ανατολικής λεκάνης του Μεσογείου, ειδικότερα λόγω της κρίσης της Παλαιστίνης και του προβλήματος του πετρελαίου, δ) στο χώρο της Αφρικής με τις δυνατότητες που προσφέρει ή Ελλάδα για την προώθηση των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων του ιμπεριαλισμού στις χώρες που «δυσπιστούν» στις απ' ευθείας συναλλαγές με τις μεγάλες δυνάμεις. Για την έξυπνότητα αυτών των συμφερόντων δόθηκε στην Έλληνική οικονομία ένας τελείως αντι-αναπτυξιακός προσανατολισμός που οδηγεί στην αύξηση όρισμένων οικονομικών μεγεθών, συγχρόνως όμως επιτρέπει την αναπαραγωγή της εκμετάλλευσης και της έξαρτησης. Από αυτή την πλευρά, ή μετανάστευση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον: από τη μια λειτουργεί σαν ασφαλιστική δικλείδα στο πρόβλημα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης, από την άλλη συμβάλλει στην κάλυψη του ελλείματος του έμπορικού ισοζυγίου.

Όμως, παρά τον ζωτικό χαρακτήρα των μεταναστευτικών έμβασμάτων για την επιβίωση μεγάλου μέρους του Έλληνικού λαού ή εισαγωγή αυτή συναλλάγματος βρίσκεται σε σχέση απόλυτης έξαρτησης από την οικονομική συγκυρία των χωρών «υποδοχής». Έτσι π.χ. ή ύφεση στην Γερμανική οικονομία το 1967-1968 είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση των μεταναστευτικών έμβασμάτων. Για λόγους οικονομικούς, για λόγους κοινωνικής πολιτι-

κῆς καὶ γιὰ λόγους ἐξωτερικῆς πολιτικῆς οἱ χῶρες ὑποδοχῆς ἄλλοτε εὐνοοῦ καὶ ἄλλοτε περιορίζουν τὴ μετανάστευση ἀπὸ ὀρισμένες γεωγραφικὲς περιοχές. Οἱ Ἕλληνες μετανάστες μποροῦν νὰ ὑποστοῦν τὶς συνέπειες μιᾶς στροφῆς τῆς μεταναστευτικῆς πολιτικῆς τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς, εἴτε ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιλεκτικῆς πολιτικῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, εἴτε ἐξ αἰτίας τῆς πολιτικῆς τῶν Κυβερνήσεων.

Ἡ μετανάστευση στὶς Εὐρωπαϊκὲς χῶρες χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ δυνατότητα ποὺ ἔχουν οἱ χῶρες αὐτὲς ἔχι μόνον νὰ σταματήσουν τὶς νέες ἀρξίσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπομακρύνουν ἓνα μέρος ἢ τὸ σύνολο τῶν ἤδη ἐγκαταστημένων μεταναστῶν. Οἱ χῶρες ὑποδοχῆς παίρνουν ἄλλωστε συγκεκριμένο μέτρα γιὰ νὰ διασφαλίσουν αὐτὴ τὴ δυνατότητα.

Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 18 τῆς συμφωνίας τοῦ 1960 ἀνάμεσα στὴ Δυτικὴ Γερμανία καὶ τὴν Ἑλλάδα: «Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις θὰ δέχεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνεὺ διατυπώσεων ἐπιστρέφοντας Ἕλληνας ἐργάτας μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των οἵτινες εἰσῆλθον βάσει τῆς συμφωνίας ταύτης εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ο.Δ. τῆς Γερμανίας».

Στὴν περίπτωσι τῆς μετανάστευσης πρὸς τὶς ὑπερωκεάνιες χῶρες, ἔχουμε μόνιμη ἐγκατάστασι τῶν μεταναστῶν καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἐνσωματώσει, μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, στὸ κοινωνικὸ τους σύνολο. Πρόκειται γιὰ συγκεκριμένη πληθυσμιακὴ πολιτικὴ τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς σχετικὴ εἴτε μὲ τὰ κενὰ στὴν πυραμίδα τῶν ἡλικιῶν, εἴτε μὲ τὴν ἀνάγκη ἀποικισμοῦ ἀνεκμετάλλετων περιοχῶν. Σὲ ἄλλες περιπτώσεις καὶ αὐτὸ ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο στὴν Ἑλληνικὴ μετανάστευσι, οἱ μετανάστες καλύπτουν κοινωνικοὺς χώρους ποὺ οἱ ντόπιοι δὲν μποροῦν νὰ καλύψουν: π.χ. ἐμπόριο ὑπηρεσιῶν κλπ. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι πρόκειται γιὰ ὀργανικὴ τους ἐνταξί στὴν κοινωνία. Ἡ ἐνσωμάτωσή τους ἀποκλείει κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἄμεση ἀποπομπή τους γιὰ λόγους δυσμενοῦς οικονομικῆς συγκυρίας. Γιὰ τὴν ἐκδίωξι αὐτὴ χρειάζονται καταστάσεις καὶ γεγονότα εὐρύτερης σημασίας. Ἀντίθετα ἡ μετανάστευσι γιὰ λόγους ἐργασίας, ὅπως εἶναι ἡ μετανάστευσι στὶς χῶρες τῆς Δ. Εὐρώπης δυσκολεύει καὶ στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἀποκλείει τὴν ἐνσωμάτωσι τῶν μεταναστῶν στὴν κοινωνία τῆς χώρας ὑποδοχῆς. Ἡ τύχη ἐπομένως τοῦ μετανάστη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μεταναστευτικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας ὑποδοχῆς, ἡ ὁποία μέσα στὰ πλαίσια τῆς κατ' ἀρχὴν ἐξάρτησής της ἀπὸ τὴν ἀλλοδαπὴ ἐργατικὴ δύναμι. καθορίζει τὴν πολιτικὴ της σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς παραγωγῆς, τὴν οικονομικὴ συγκυρία καὶ τὶς σχέσεις της μὲ τὶς χῶρες ἀποτολῆς μεταναστῶν. Οἱ χῶρες ὑποδοχῆς χρησιμοποιοῦν ἄλλωστε τὴν ἀπειλή τοῦ μαζικοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἤδη ἐγκαταστημένων μεταναστῶν στὶς διαπραγματευτικὲς τους σχέσεις μὲ τὶς χῶρες ἀπο-

στολής: παράδειγμα ή Γαλλική πολιτική, σε όρισμένες φάσεις των διαπραγματεύσεων της με την Αλγερινή κυβέρνηση για τα πετρελαιοειδή. Με βάση τα παραπάνω, ή Ελλάδα βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης από τις χώρες της Δ. Ευρώπης και ειδικά από τη Δ. Γερμανία, όχι μόνο σε ό,τι αφορά το μεναστευτικό συνάλλαγμα αλλά και το επίπεδο απασχόλησης.

Τα μεταναστευτικά έμβάσματα δεν συντελούν μόνο στην κάλυψη του έλλειμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Συγχρόνως διευκολύνουν την αύξηση των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές, προσφέροντας το απαραίτητο συναλλαγματικό απόθεμα και δημιουργώντας καινούριες καταναλωτικές συνήθειες και προτιμήσεις. Η ζωή στο έξωτερικό αλλάζει την καταναλωτική συμπεριφορά των ατόμων και αυξάνει τη ροπή προς κατανάλωση εισαγόμενων ειδών. Συγχρόνως οι μετανάστες μετατρέπουν ένα μέρος των εισοδημάτων τους σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά που εισάγουν στην Ελλάδα. Η αύξηση των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές (το ποσοστό των εισαγωγών που καλύπτεται από τις εξαγωγές μειώθηκε από 47,8% το 1955 σε 32,8% το 1970) είναι συνέπεια του προσανατολισμού της Ελληνικής οικονομίας προς τις υπηρεσίες (εμπορική ναυτιλία, τουρισμός) και τη μετανάστευση του «πλεονάζοντος» εργατικού δυναμικού της. Αυτός όμως ο προσανατολισμός προκαλεί σοβαρές συνέπειες στην εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας. Τόσο τα μεταναστευτικά έμβάσματα, όσο και το συνάλλαγμα από την εμπορική ναυτιλία και τα έσοδα από τον τουρισμό είναι μεγέθη που εξαρτώνται από εξωτερικούς παράγοντες. Τα μεταναστευτικά έμβάσματα εξαρτώνται από την οικονομική κατάσταση και πολιτική των χωρών ύποδοχής, το συνάλλαγμα της εμπορικής ναυτιλίας από τους ναύλους (οι όποιοι με τη σειρά τους εξαρτώνται από τη συγκυρία σε διεθνές επίπεδο) και τα σχέδια του εφοπλιστικού κεφαλαίου, τα έσοδα του τουρισμού από την οικονομική κατάσταση των χωρών προέλευσης των τουριστών, την ανάπτυξη άλλων τουριστικών περιοχών της Μεσογείου, τη νομισματική κρίση, τις πολιτικές εξελίξεις κλπ.

Η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί να στηριχθεί με τρόπο σταθερό και μαυροχρόνιο σε τέτοιες βάσεις. Θα καθορίζεται. Θα καθορίζεται συνεχώς από την πολιτική των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών, των όποιων βασική επιδίωξη είναι, σε τελική ανάλυση, ή αναπαραγωγή της έμμετάλλευσης και της εξάρτησης.

Μαθητική Παρουσία

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ

Δύο σελίδες γραμμένες από μαθητές
για τα προβλήματά τους

- Έμαθα πώς ...
- Η γνώμη μου είναι ...
- Έσείς τι λέτε;

Τις μέρες αυτές που τόσα λέγονται κι ακούονται σχετικά με πιθανή έλληνοτουρκική σύραξη, άξιζει νομίζω τόν κόπο ή προσπάθεια γνωριμίας και κατανόησης τών δύο λαών άναμεταξύ τους, γνωριμία και κατανόηση που τά μέγιστα μπορεί νά προσφέρη στην εύρήνη.

Με τις παραπάνω σκέψεις άποφάσισα νά μεταφέρω στη «γωνιά» άποσπάσματα από τó πρόλογο για την έλληνική έκδοση μäs σειρās διηγημάτων του Τούρκου συγγραφέα Άζίν Νεσίν, που γράφει ανάμεσα στ' άλλα.

«Θέλησα νά γράψω ένα πρόλογο στο βιβλίο μου που για πρώτη φορά κυκλοφορεί στα Έλληνικά. Αυτό τó ζήτησα για τόν έξής λόγο: Έπιθυμώ τά διηγήματά μου, που ένα μέρος άπ' αυτά μεταφράστηκε στα Έλληνικά, νά συντείνουν στο νά ζήσουν συμφιλιωμένοι οί δυό λαοί μας. Και άντι νά άναζητάμε φίλες με μακρινότερου και άγνωστους σ' έμäs λαούς, είναι προτιμότερο νά προηγηθούμε έμείς οί κοντινοί γείτονες σέ μιάν ειρηνική και με πνεύμα άδερφικής συνήπαρξης ζωή.

Προσέξτε ιδιαίτερα αυτό τó σημείο: Τά αίτια τήςέ χθρότητας άνάμεσα στους Έλληνες και Τούρ-

κους, δέν προήλθαν από μäs, από τούς λαούς μας. Έδηγηθήκαμε σ' αυτούς τούς πολέμους κάτω από την πίεση ξένων και έξω από τά συμφέροντα τών δύο λαών έπιρροών. Έβουμε ότι τά σημερινά βιβλία τής ιστορίας κρύβουν την άλήθεια. Όμως ή ιστορική άλήθεια δέν μπορεί νά μένει για πάντα κλειδομανταλωμένη.

Σήμερα είμαι πένήντα χρονών. Έπάρχει λόγος που άναφέρω την ήλικία μου. Τά παιδικά μου χρόνια πέρασαν στις πιό στενόχωρες περιόδους τών Έλληνοτουρκικών συγκρούσεων. Τότε που ήμουνα έφτάχρονών παιδί, ήταν ντροπή μας νά φοράμε ένα πουκάμισο ή μιá φανέλλα με τó γαλάζιο-άσπρο χρώμα τής ελληνικής σημαίας.

Έβρω πολύ καλά ότι την εποχή εκείνη και τά Έπληνόπουλα τής ήλικίας μου τών έφτά - όχτώ χρονών, τά έπιανε ή ίδια άλλεργία στο νά φορέσουν κάτι με τó κόκκινο και άσπρο χρώμα για τούρκικης σημαίας

Γιατί τά παιδικά μας χρόνια πέρασαν μ' αυτή την έχρηθα στο γαλάζιο - άσπρο χρώμα, και στο κόκκινο - άσπρο; Άν βαθίνουμε στην σκέψη μας πάνω σ' αυτά τά έρωτήματα, μπορούμε νά βρούμε τά αί-

τια αίτια τῶν συγκρούσεων πού τόσο ὑπουλα μᾶς ἐπέβαλαν ἀπό τὸ Ἑξωτερικό, ἄνθρωποι ζένοι σ' ἐμᾶς.

Ὁμολογῶ ὅτι σήμερα ντρέπομαι γιὰ τὴν ἔχθρητα τῶν παιδικῶν μου χρόνων πρὸς τὰ χρώματα τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας. Ξέρω ὅμως ὅτι σήμερα πολλοὶ Ἕλληνες διανοούμενοι ντρέπονται κι αὐτοὶ γιὰ παρόμοια αἰσθήματα τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας πρὸς τὰ χρώματα τῆς σημαίας μας. Αὐτὴ ἡ ἀμοιβαία γνώση τῶν πραγμάτων πρέπει νὰ μᾶς ἀφυπνίσει, νὰ μᾶς κάνει νὰ καταλάβουμε ὅτι δὲ γεννήθηκε καμιά ἐχθρότητα ἀνάμεσα τοὺς λαοὺς μας ἀπὸ δική τους πρωτοβουλία.

Ὅταν ἤμουνα παιδί καθόμασταν στὴ Χάλκη. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν καὶ πυκνοκατοικημένοι μαχαλάδες Ρωμαίων. Ἐμεῖς τὰ Τουρκάκια, ἀκόμα ἀπ' ἐκείνη τὴν ἡλικία, ὀπλιζόμασταν μὲ ραβδιά, λοστούς καὶ πέτρες, κάναμε ἐπιδρομὴ στοὺς ἑλληνικοὺς μαχαλάδες καὶ χτυπούσαμε τὰ Ρωμιόπουλα. Νομίζω πὼς καὶ τὰ Ἑλληγόπουλα ἔπαιζαν τὸ ἴδιο πολεμικὸ παιχνίδι.

Ἦστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐφιαλικὸ παιδικὸ παιχνίδι πέρασαν πάνω ἀπὸ σαράντα χρόνια. Πρὶν ἀπὸ ἓνα μῆνα, ἤρθαν σπίτι μούσκεμα στὸν ἰδρώτα καὶ τὰ δύο μου ἀγόρια, τὸ ἓνα ὀκτῶ καὶ τὸ ἄλλο ἐννιά χρόνων. Τοὺς ρώτησα τὴν αἰτία. «Τσακωθήκαμε μὲ τὰ Ρωμιόπουλα» μοῦ εἶπαν.

Θυμῆθηκα τὴν παιδική μου ἡλικία, τῶν ἑπτὰ καὶ τῶν ὀκτῶ χρόνων καὶ κύλησαν δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου. Τὴν ἀφυπνισμένη ἔχθρη-

τα τῶν παιδικῶν μας χρόνων, παρ' ὅλο ὅτι πέρασαν σαράντα χρόνια ἀπὸ τότε, δὲν μπορέσαμε νὰ τὴ σβήσουμε ἀπὸ τὰ παιδιά μας.

Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα μποροῦν νὰ κάμουν τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς. Ἐμεῖς ὅμως πρέπει σήμερα νὰ ξεχωρίσουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία τὰ γεγονότα πού θὰ ὀδηγήσουν τοὺς λαοὺς μας στὴ φιλία.

Γίνονται ἐχθροὶ οἱ ἄνθρωποι ὅταν δὲν γνωρίζονται μεταξύ τους. καὶ γιὰ νὰ γίνουν φίλοι πρέπει νὰ ἀλληλογνωριστοῦν.

. . Τρέφω μεγάλη ἐκτίμηση στὸν ἑλληνικὸ λαό, γιὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματά του στὴ διάρκεια τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, καὶ στὰ μετέπειτα χρόνια. Στὴ διάρκεια τοῦ Δεύτερου Πολέμου ἤμουνα ἀξιωματικός. Μιὰ μέρα μᾶς ἤρθε ἐμπιστευτικὴ ἐγκύκλιος ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο μας. Ἐλεγε αὐτὴ ἡ ἐγκύκλιος ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔθνη, ἐνῶ εἶχε ὑποσχεθεῖ στὴν Ἑλλάδα ἀφθονο πολεμικὸ ὕλικὸ ἀπὸ τάνκς καὶ ἀεροπλάνα, ἀθέτησε τὴν ὑπόσχεσή του καὶ ἄφησε τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ μὲ παλιὸ καὶ ἀνεπαρκῆ ὀπλισμὸ, ἐκτεθειμένο στὴ φασιστικὴ ἐπιδρομὴ.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ, ἡ μεγάλη αὐτῆ Δύναμις, προσπαθοῦσε νὰ βρεῖ διάφορους τρόπους, γιὰ νὰ ἐμπλακεῖ καὶ ἡ Τουρκία στὸν πόλεμο.

Δὲν ξεχνᾶμε τὴν ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ πού ἀντιμετώπισε μὲ λίγες δυνάμεις καὶ ἀνεπαρκῆ ὀπλισμὸ τοὺς φασίστες καὶ τοὺς ναζί.

Οι πολιτικές καταστάσεις αλλάζουν συχνά, οι κυβερνήσεις έρχονται και προέρχονται, οι λαοί όμως μένουν παντοτινοί και άθνατοι. Και ή ιστορία δουλεύει για την εϋτυχία τών σημερινών ανθρώπων.

Τά διηγήματά μου αυτά πού γράφτηκαν για να γελάσουν οι άναγνώστες μου, και γελώντας να σκεφτοϋν καλύτερα, μπορεί να έδραιώσουν δεσμούς φιλίας ανάμεσα στον τούρκικο και τον ελληνικό λαό. Κι αν αυτό μπορεί να βοηθήσει στην αλληλογνωριμία τών λαών μας, θά'ναι για μένα, άληθινά, μιá μεγάλη εϋτυχία.

'Επιθυμώ τó βιβλίό μου αυτό, πού για πρώτη φορά τυπώνεται στα ελληνικά, να μοιάσει σαν ένα κλαδι δάφνης πού κάθε του φύλλο θά'ναι γελαστό, και πού θ' άπλώνεται από τή Μικρασία ως την 'Ελλάδα. . .
. . . 'Ο τούρκικος λαός χαιρετάει τó ελληνικό λαό, τούς πρωτοπόρους διανοούμενους τής 'Ελλάδας.

AZIN NESIN»

■ Πρέπει ή όχι να φοροϋν ποδιά οι μαθήτριες στο σχολείο; Πάνω στο θέμα παίρνουν θέση (άντίθετη μεταξύ τους) με γράμματα πού έστειλαν δύο άναγνώστριες τής στήλης. Και ή αντίθεση τής γνώμης τους ίσως εξηγείται άπ' τó γεγονός πώς τó ένα γράμμα στέλνεται από μητέρα μαθήτριας και τó άλλο από μαθήτρια. "Ας δοϋμε τί γράφουν. 'Η μαθήτρια (πού ύπογράφει με τά άρχικά της(;) Ε. Σ.) τονίζει ανάμεσα στ' άλλα:
«....Είναι όπωσδήποτε μιá μορ-

φή καταπίεσης ή ύποχρέωσή μας να κυκλοφοροϋμε τόσο στο σχολείο όσο και έξω από άπ' αυτό με ποδιά. Και φυσικά έχουν έτοιμη οι άρμόδιοι τή δικαιολογία στα χείλη τους.«'Η ποδιά, λένε, άποτελεί μιá σεμνή άμφίεση, ίδια για όλες τις μαθήτριες, με άποτέλεσμα να μη φαίνεται ή κοινωνική και ή οικονομική διαφορά τών οικογενειών τών μαθητριών, γεγονός πού θά έπιδροϋσε άσχημα ψυχολογικά». Μά έγώ θάθελα να ρωτήσω: 'Η σεμνή έμφάνιση έξαρτάται μόνο από τήν άμφίεση και όχι από τó ίδιο τó άτομο; Δέν ύπάρχουν, δηλαδή, (προκλητικές) μαθήτριες με ποδιά; Και δέν είναι άστοιό και ύποκριτικό να διατηροϋμε έξω από τó σχολείο τις διαφορές, να μη γίνεται κουβέντα για εξήγησή τους μέσα στο σχολείο και... να φροντίζουμε να τις έξαλείφουμε με ποδιές;

Σε παρακαλώ άγαπητέ Μέντη θέσε τó θέμα στη «γωνιά σου» για να συζητηθί.

Σε χαιρετώ

Ε. Σ. μαθήτρια»

Τό θέτω, μεταφέροντας συγχρόνως και μιá άλλη γνώμη, τó γράμμα τής μητέρας:

«Τελευταία άρχίζει να συζητείται ή περίπτωση καταργήσεως τής μαθητικής ποδιάς. Καταλαβαίνετε τί δεινά μπορεί να δημιουργήση μιá τέτοια άπόφαση. Τó σχολείο θά μεταβληθί σε πασαρέλα και οι μαθήτριες θ' άσχολοϋνται με τήν έμφάνισή τους μόνο συναγωνιζόμενες

ή μία τήν ἄλλη. Καί φυσικά τὰ κο-
ρίτσια τῶν φτωχῶν οἰκογενειῶν θά
εὐρίσκονται σέ πολύ ἄσχημη θέση
ἀφοῦ θά τονίζεται ἡ διαφορά τους
μέ τις συμμαθήτριές τους κάθε λε-
πτό μέσα στήν τάξη. Νομίζω πώς
δέν πρέπει νά καταργηθῆ ἡ μαθη-
τική ποδιά. Θά ἦταν μεγάλο σφάλ-
μα. Ἐσεῖς τί λέτε;

Μιά μητέρα».

Ἐγώ φυσικά δέν λέω τίποτα
ἀκόμα, ἀφήνοντας τὸ θέμα ἀνοιχτό
γιὰ νά μιλήσουν ὅλοι οἱ ἐνδιαφερό-
μενοι καί κυρίως, οἱ καθηγητές. Ἡ
στήλη στή διάθεσή τους. Θά περι-
μένη τῆ γνώμη τους.

■ Συμπληρώθηκαν δυὸ χρόνια ἀ-
πὸ τότε πού ὁ φασισμός πάτησε τὸ
πόδι του στή Χιλή καί, ὅπως πάντα,
συνέτριψε τὰ πάντα. Τὰ «κατορθώ-
ματα» του τονίζονται σ' ἓνα «γράμ-
μα ἀπὸ τῆ Χιλῆ» πού δημοσίευσε
ἡ γαλλικὴ «FRANSE KULTUR».
Τὸ ἀναδημοσιεύω.

«Σήμερα ἔχω ὡς ἐκ θαύματος
τὴν εὐκαιρία νά σοῦ γράψω χωρὶς
λογοκρισία. Ἡ κατάσταση στή Χι-
λῆ αὐτῆ τῆ στιγμή εἶναι σχεδὸν ἀ-
βάσταχτη. Ἡ χώρα μας ἔχει παρα-
δοθεῖ στὰ χέρια, στὰ ὅπλα καί στοὺς
δυστραμμένους ἐγκεφάλους τῶν στρα-
τοκρατῶν πού γίνονται κάθε μέρα
πιὸ δυνατοὶ καί πιὸ κτηνώδεις. Βρι-
σκόμαστε κάτω ἀπὸ μιὰ ἀπεχθῆ δι-
κτατορία...

Ἡ οἰκονομία, ἡ ἐκπαίδευση, ἡ
κουλτούρα πᾶνε κατὰ διαβόλου. Οἱ
τιμὲς ἀνεβαίνουν ἀπὸ μέρα σέ μέρα.
ὅλος ὁ κόσμος συνθλίβεται, οἱ ὑπερ-

τιμήσεις στή Χιλῆ ἔχουν καταρρίψε
ὅλα τὰ ρεκόρ τοῦ κόσμου. Ὑπάρχει
μιὰ τρομακτικὴ ἀνεργία. Τὰ παιδιὰ
καί οἱ γέροι πού δέν ἔχουν μέσα,
πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα καί τὸ κρύο.
Ἡ ἔλλειψη φαρμάκων καί γιατρῶν
προκαλεῖ ἐπίσης πολλὰ θύματα. Οἱ
φυλακὲς εἶναι ὑπερπλήρεις. Ὁμά-
δες εἰδικῶν, πού μεταφέρθηκαν κυ-
ρίως ἀπὸ τὴ Βραζιλία, βασανίζουν ὡς
τὸ θάνατο (πολύ ἀργό).

Κανεὶς δέν εἶναι πιὰ σίγουρος
γιὰ τίποτα. Ὑποκινοῦν τὸ χαφιεδι-
σμό, τὴν προδοσία, τὴ συκοφαντία
προσφέροντας καλὰ ἀνταλλάγματα.

Ἀκόμη κι οἱ νέοι ἔχουν γίνει
δειλοί, θλιμμένοι. Οἱ περισσότεροι
θέλουν νά φύγουν. Δέν ἔχει σημα-
σία πού. Ἀλλὰ νά φύγουν. Ἡ πιὸ
πρόσφατη περίπτωση πού γνωρίζω
εἶναι ἐνὸς ἀγοριοῦ, 21 ἐτῶν, πού πι-
άστηκε πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες χωρὶς
νά προβάλλει ἀντίσταση. Παρὰ τὰ
διαβήματα τῶν δικῶν του νά μάθουν
πού βρισκόταν φυλακισμένος καί παρὰ
τὸ ὅτι ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν περι-
πτωση πολὺς κόσμος καί πολλὲς
πρεσβεῖες δέν μπόρεσαν ποτὲ νά μά-
θουν νέα του. Ὁ νέος εἶχε ἐξαφα-
νισθεῖ... Τώρα ἔμαθαν μυστικά ὅτι
ἐπὶ τρεῖς μέρες τὸν κρατοῦσαν σ'
ἓνα στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο τοῦ Σα
τιάγκο, ὄχι γιὰ νά τὸν θεραπεύσουν
ἀλλὰ μόνο γιὰ νά τοῦ ἀποσπάσουν
(ὁμολογίες). Τὸν ἐβασάνισαν ὥσπου
πέθανε... Φυσικὰ καμιά ἐπίσημη πλη-
ροφορία. Ἐνα ἀκόμη θύμα. Μιά ἀ-
κόμη νεαρή ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ πού
χάνετε χωρὶς ἔχρη.

Συνέχεια σὴ σελ. 34

Η ΙΘΑΚΗ

Διήγημα*

Ήταν ένα μουντό πρωινό του Νοέμβρη. Από αυτά τα γκριζα μελαγχολικά πρωινά που σου ραγίζουν την καρδιά. Έκλεισε το μικρό μαύρο βιβλίο, που κρατούσε στα χέρια του και σηκώθηκε από την σκληρή ξύλινη καρέκλα. Πλησίασε το τζάμι και έτριψε πάνω του τα δάχτυλά του: Ένας κύκλος σχηματίστηκε. Μπορούσε να διακρίνει καθαρά τα αυτοκίνητα και τον κόσμο, στο κεντρικό δρόμο της μικρής επαρχιακής πόλης. Μπορούσε ν' ακούη τον έφιαλτικό ήχο του τεχνικού πολιτισμού που σκέπασε ακόμα και τη μικρή αγαπημένη του πόλη. Το τζάμι θόλωσε ξανά. Τώρα άκουγε το μουντό ήχο του ανέμου ανάμεσα από τις πολυκατοικίες ανακατεμένο με τους θορύβους απ' το δρόμο. Μηχανικά έφερε τα χέρια του στ' αυτιά του. Δέ τους μπορούσε τους θορύβους, προτιμούσε την ήρεμία, τη γαλήνη. Γι' αυτά αγωνίστηκε σ' όλη του τη ζωή. Μισό αιώνα πάλαψε για την ήσυχία και την ειρήνη, την Ίθακη του. Και τώρα μπορούσε να τα δῆ όλα με καθαρή ματιά. Μπορούσε να καταλάβη πώς αυτά ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν, ο κόσμος είχε πάρει το κατηφορικό του δρόμο. Την φύση την αντικατέστησαν οι βιομηχανικές πόλεις, τους ανθρώπους οι μηχανές, τη πίστη σε κάτι το ψηλό οι ταπεινές σκέψεις του συμφέροντος. Την αγάπη την αντικατέστησε το χρήμα, τώρα μπορούσε να καταλάβη πώς αγωνίστηκε για χάρτινη Ίθακη. Τώρα που φευγαλέα, είχε νομίσει πώς έφτασε στην κορυφή, καταλάβαινε πώς δεν είχε ακόμα αρχίσει. "Η μάλλον είχε αρχίσει, μα έναν μάταιο αγώνα. Αυτός και οι σύντροφοί του ήταν μια χούφτα άνθρωποι που προσπάθησαν ν' αλλάξουν τη τροχιά του κόσμου. Μα αυτός είχε πάρει ήδη το δρόμο του.

50 δλόκληρα χρόνια. Για το τίποτα. 50 δλόκληρα χρόνια προσπάθησε να καλυτερεύση λίγο τη ζωή των άλλων, όσο μπόρεσε, Τόν είχε αγαπήσει, το κόσμο, τη φύση, τη ζωή. Μα τώρα τον σιχαινόταν. Σιχαινόταν τη σαπίλα και τη βρωμιά του....συχαινόταν και τον ίδιο του τον έαυτό. Τώρα ένοιωσε βαθιά τον ποιητή «.....να εύχεται μακρὸς νᾶναι ὁ δρόμος.....» "Όση εὐτυχία ένοιωσε την ένοιωσε στον αγώνα του, στη νεανική του όρμη, στις πρόσκαιρες νίκες των 50 χρόνων. Μα τώρα, ἡ τελειωτική νίκη, ένοιωσε πώς ήταν ἡ μεγαλύτερη ἦττα του, ένα τίποτα. Μια χάρτινη Ίθακη που τσακλώθηκε, τσαλαπατήθηκε από την άδιαφορία του τεχνικού κόσμου.

Ο θόρυβος των αυτοκινήτων μεγάλωνε στο δρόμο, γινόταν άπαισιος, έφιαλτικός. "Ανοίξε το παράθυρο μ' όρμη, κοίταζε στο δρόμο. Μα....δὲν είδε ανθρώπους, είδε μηχανές, ψυχρὸς μηχανές, ρομπότ. Κοίταζε γύρο μά... δὲν

* Το διήγημα και τα δύο ποιήματα που δημοσιεύουμε είναι από τις συμμετοχές στην λογοτεχνικό διαγωνισμό που ματαιώθηκε (γράψαμε σε προηγούμενο τεύχος σχετικά). Τα έργα υπογράφονται με το ψευδώνυμο που στάλθηκαν

είδε δένδρα και χωριά, είδε τις ψηλές, μονότονες, γκριζες πολυκατοικίες. Κοίταξε στον ουρανό μά.....δέν είδε ποια στον άέρα. Είδε ένα γκριζο περιβλημα γεμάτο από βομβαρδιστικά άεροπλάνα, που πλησίαζαν, πλησίαζαν μ' αυτό τον τρομερό βρόντο, έρχόταν κατ' έάπνω του. Έπιασε με τά χέρια τó κεφάλι του, έβγαλε μιά φωνή....

Οί άνθρωποι μαζεύτηκαν γύρο από τó νεκρό του σώμα και τόν κοίταζαν ψυχρά. Έρθε ένα φορετό, τόν πήρε.

Και συνέχισαν αυτοί, η μάλλον αυτές οί άδιάφορες μηχανές στο δρόμο τους, σκορπίζοντας γύρο τή ψυχρότητα και τή σκληρότητα. Συνέχισαν τόν δρόμο τής καταστροφής, τής καταστροφής τους.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΟΡΕΙΟΣ

MANNA ΓΗ

Ξεκίνησαν τó μακρινό ταξίδι προς τήν άνατολή
μέσα από άπύθμενες χαράδρες και ψηλά βουνά,
άπό παρθένα δάση και άπέραντες έρήμους.

Και ξάφνου αντιμετώπισαν τήν πραγματικότητα.

Τί ήταν ή γή μέσ' στο σύμπαν;

Μέσα από άπειρους πλανήτες,

άπό νεφελώματα και άστρα ήταν ένα μηδενικό.

“Άπειρο τó χάος

Μά σέ κάτι υπερέχει κι αυτό είναι ή ΖΩΗ

Κάτι τó τόσο κοινό για κείνους που τήν έχουν,
πολύτιμη για κείνους που τήν χάνουν.

‘Η όμορφη ζωή

Και μέσα, άπ' τήν ίδια τήν ζωή

γεννιέται ó άνθρωπος.

Τό ανθρώπινο πλάσμα

Έγινε από χώμα κι εκεί καταλήγει.

μά ó χωματένιος άνθρωπος ποσπαθει.

Προσπαθει νά φθάση τούς πλανήτες

νά έκμηδενίση,

νά διαπαιδαγωγίση,

νά εκπολιτίση,

νά καταστρέψη,

Προσπαθει νά μεταβάλλη τήν γή

σε πηγή φωτός, σε φάρο

που θα φωτίση τó πυκνό σκοτάδι του σύμπαντος.

ΑΛΚΗΣΤΙΣ

ΕΜΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΤΟΠΙΑΣ

Ἐμεῖς, τὰ παιδιά τῆς ἀμφισβήτησης καὶ τῆς αὐτοπίας.
Τὰ χνώτα μας μύριζαν οὐίσκι
Οἱ σταγόνες τῆς ἀγωνίας, ἀνάβλυζαν ἀτέλειωτες ἀπ' τὰ κορμιά μας
Ἄγκυαλιζόμαστε σπασμωδικά, ἐκμηδενισμένοι στὸ λαβύρινθο
τῆς μάταιης ἀναζήτησης.
Ψάχναμε καταφύγιο ὁ ἓνας μέσ' στὸν ἄλλο.
Οἱ ἀλυσίδες μας ἔτριζαν εἰρωνικά.
Τὸ μισοάδιο μπουκάκι ὑπόσχονταν τὸ παράδεισο σὲ κονσέρβη.
Ἄπὸ δίπλα ἀκούγονταν ἀνέκδοτα σόκιν καὶ γέλια.
Στὸ βάθος ἀκούγονταν μοναχικὲς πινὲς πού ζητοῦσαν βοήθεια
Κάποιο μεθυσμένο ἀγόρι μιλοῦσε μὲ τὸν τοῖχο.
Τούλεγε κάτι γιὰ ἐλευθερία καὶ ἰσότητα.
Ὅμως οἱ πέτρες δὲν νιώθουν. Μιάζουν μὲ τοὺς ἀφέντες τοῦ
κόσμου. Κάποιος ἄλλος ἔκλαιγε.
Κι ἐμεῖς κλείσαμε τὰ μάτια καὶ προσπαθήσαμε νὰ ὄνειρευτοῦμε
τὴν οὐτοπία.

«ΔΑΝΑΪΣ»

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 31

Αὐτὰ τὰ κτήνη χρησιμοποιοῦν.
τὰ μωρὰ γιὰ νὰ συλλάβουν τίς μη-
τέρες... Ὑπάρχει ἡ περίπτωση μιᾶς
νεαρῆς μητέρας πού ἔχασε τὰ λογι-
κά της ὅταν εἶδε νὰ συντρίβουν τὸ
χέρι τοῦ μωροῦ της, τριῶν μηνῶν.

Ἡ Γαλλία καὶ οἱ Γάλλοι βα-
ραίνουν πολὺ στὸ παγκόσμιο κίνη-
μα συμπαράστασης πρὸς τὸ Χιλιανὸ
λαό. Ἀλλὰ δὲν φτάνει αὐτό. Πρέπει
ὅλος ὁ κόσμος νὰ μάθει τὸν πλήρη
στραγγαλισμὸ τῆς ἐλευθερίας πού
ζοῦμε ἐδῶ. Οἱ ἐργάτες βουβοί, χω-
ρὶς δικαίωμα νὰ ἀπεργήσουν, χωρὶς
ἐκπροσώπηση, χωρὶς πραγματικὰ
συνδικάτα. Μιὰ νεολαία καταπιεσμέ-
νη. Πανεπιστήμια πού διοικοῦνται μὲ
μὲ τὰ μυθράλια. Δολοφονίες, βασιανι-

στήρια, βιασμοί, φυλακισμένοι χω-
ρὶς δίκαιες — ἓνας κύκλος ἀπὸ μυθρα-
λιοβόλα ἀπειλεῖ ὄχι μόνο τὴ ζωὴ
ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴ τῶν Χιλιανῶν..»

Ὁ ἐλληνικὸς Λαός, πού τόσα
ξέρεي ἀπὸ φασισμό, θὰ ἔχη πάντα
στὴ σκέψη του τὸ Λαὸ τῆς Χιλῆς.
Αἰσιοδόξος γιὰ τὴν σίγουρη πτώ-
ση τῶν τυράννων. Αἰσιοδοξία πού
τὴν ἐμπνέει ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς τῆς
Χιλῆς Πάμπλο Νερούντα: «Ὁρκι-
ζόμαστε πὸς ἡ Ἐλευθερία θὰ ὀρ-
θώσει τὸ γυμνὸ της λουλούδι πάνω
στὸν ἀτιμασμένο στίβου».

Μέντης